

ECRI:S RAPPORT OM SVERIGE

(Sjätte granskningsomgången)

Antagen den 19 mars 2025

Publicerad den 17 juni 2025

Observera att föreliggande dokument är en översättning. Vid oklarhet hänvisas till de ursprungliga versionerna på engelska och franska

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	4
ÖVERSIKT	5
IAKTTAGELSER OCH REKOMMENDATIONER.....	7
<i>I. FAKTISK JÄMLIKHET OCH TILLGÅNG TILL RÄTTIGHETER.....</i>	<i>7</i>
A. JÄMLIKHETSORGAN.....	7
B. INKLUDERANDE UTBILDNING	8
C. PAPPERSLÖSA PERSONER.....	10
D. JÄMLIKHET FÖR HBTQI-PERSONER.....	11
<i>II. HATRETORIK OCH HATMOTIVERAT VÅLD.....</i>	<i>13</i>
A. HATRETORIK.....	13
B. HATMOTIVERAT VÅLD	17
<i>III. INTEGRATION OCH INKLUDERANDE.....</i>	<i>19</i>
A. INVANDRARE.....	19
B. ROMER.....	24
<i>IV. SPECIFIKA FRÅGOR FÖR SVERIGE</i>	<i>26</i>
A. MOTVERKANDE AV ATT POLISER ANVÄNDER RASPROFILERING	26
B. TILLGÅNG TILL RÄTTSLIG PRÖVNING I DISKRIMINERINGSÄRENDEN	27
INTERIMISTISKA UPPFÖLJNINGSREKOMMENDATIONER	29
LISTA ÖVER REKOMMENDATIONER.....	30
LITTERATURFÖRTECKNING.....	32

Europeiska kommissionen mot rasism och intolerans (ECRI), inrättad av Europarådet, är ett oberoende övervakningsorgan för mänskliga rättigheter med inriktning på frågor som rör kampen mot rasism, diskriminering (baserad på "ras", etniskt/nationellt ursprung, hudfärg, medborgarskap, religion, språk, sexuell läggning eller könsidentitet), främlingsfientlighet, antisemitism och intolerans. Det består av oberoende och opartiska medlemmar utsedda på grundval av deras moraliska anseende och erkända kunnighet i att hantera rasism, främlingsfientlighet, antisemitism och intolerans.

Inom ramarna för dess föreskrivna aktiviteter genomför ECRI landgranskningar där man analyserar situationen i var och en av Europarådets medlemsstater rörande rasism och intolerans samt tar fram råd och förslag för att hantera identifierade brister.

Vid ECRI:s landgranskningar hanteras alla medlemsstater på lika villkor. Arbetet utförs i cykler om 5 år. Första omgångens rapporter slutfördes i slutet av 1998, de i den andra omgången vid slutet av 2002, de i den tredje omgången vid slutet av 2007, de i den fjärde omgången i början av 2014 och de i den femte omgången vid slutet av 2019. Arbetet med den sjätte omgångens rapporter påbörjades vid slutet av 2018.

Arbetsmetoderna för att ta fram rapporterna inbegriper studier av dokument, ett besök till det berörda landet och därefter en konfidentiell dialog med landets myndigheter.

ECRI:s rapporter bygger inte på enkäter eller vittnesmål. De är analyser grundade på information som samlats in från en mängd olika källor. Studierna av dokument bygger på ett stort antal nationella och internationella skriftliga källor. Besöken på plats ger möjlighet att möta direkt berörda parter (både myndigheter och andra) i syfte att samla in detaljerade uppgifter. Vid den konfidentiella dialogen med landets myndigheter kan dessa, om de finner det nödvändigt, ge kommentarer om rapportutkastet i syfte att korrigera eventuella faktafel som rapporten kan innehålla. Då dialogen slutförts kan landets myndigheter om de så önskar begära att deras synpunkter bifogas den slutliga ECRI-rapporten.

I den sjätte omgången landrapporter ligger fokus på tre ämnen som berör alla medlemsstater: (1) Faktisk jämlikhet och tillgång till rättigheter, (2) Hatretorik och hatmotiverat våld, samt (3) Integrering och inkludering, samt ett antal ämnen som är specifika för respektive medlemsstat.

För den sjätte omgången krävs ånyo prioriterat förverkligande av två utpekade rekommendationer bland de rekommendationer som ges i rapporten. En process med interimistisk uppföljning av dessa två rekommendationer utförs av ECRI senast två år efter att denna rapport publicerats.

Följande rapport har sammanställts av ECRI under eget ansvar. Såvida inget annat anges behandlar rapporten situationen fram till 21 november 2024. I regel behandlas inte utvecklingen efter detta i den följande analysen. Sådan senare utveckling beaktas inte heller i slutsatser och förslag.

Sedan ECRI:s femte rapport om Sverige antogs den 5 december 2017 har framsteg gjorts och god praxis har tagits fram inom ett flertal områden.

Forum för levande historia, ett rikstäckande centrum för att främja demokrati, tolerans och mänskliga rättigheter, använder sig av lärdomar från Förintelsen och brott mot mänskligheten som begåtts under historien som utgångspunkt. År 2020 presenterade centret ett digitalt utbildningsverktyg för lärare med namnet "Svåra frågor i klassrummet", som innefattar en digital självstudiekurs och en handbok för lärare.

Sveriges museum om Förintelsen öppnades i juli 2022 och tillägg till brottsbalken som kriminaliserade Förintelseförnekelse, samt relaterade ändringar i Tryckfrihetsförordningen, antogs i maj 2024. Ändrad lagstiftning antogs i april 2024 som gör erkännande av juridiskt kön (LGR) lättare att uppnå, då de kränkande krav som tidigare funnits tagits bort. Vid samma tid sänktes minimiåldern för LGR från 18 till 16 år (med vårdnadshavares tillstånd), medan könsbekräftande kirurgi tillåts från 18 års ålder grundat på en överenskommelse mellan en läkare och personen som vill genomgå ingreppet.

År 2022 utfärdade Riksåklagaren nya riktlinjer som inskräper behovet av noggranna utredningar samt prioritering av brott som potentiellt motiverats av hat.

Sedan juli 2022 finns ny lagstiftning som syftar till att andelen barn med invandrarbakgrund som går i förskola ska öka, i synnerhet de med behov av förbättrade kunskaper i det svenska språket. Kommunerna är därmed skyldiga att kontakta vårdnadshavare med barn som inte går i förskola och informera dem om vilka fördelar förskolan innebär. Detta har redan lett till ökat deltagande, vilket i sin tur förväntas underlätta barnens deltagande i grundskolans vanliga utbildning.

Sedan 2022 ges offentliga bidrag till arbetsgivare som anställer personer som är missgynnade på arbetsmarknaden, däribland nyanlända invandrare. Dessa kan erhålla etableringsjobb, något som även godtagits av arbetsmarknadens huvudsakliga aktörer.

ECRI gläds åt dessa positiva utvecklingar i Sverige. Men trots gjorda framsteg finns det även frågor som ger upphov till oro.

Det finns brister i många lärares förmåga att undervisa om rasism och intolerans, inbegripet om hbtqi-frågor, i en tid då pågående konfrontationer och konflikter inom och utanför Europa (inbegripet den pågående konflikten i Mellanöstern) och yttringar av rasism och intolerans i samhället avspeglas i klassrummen.

Diskrimineringslagen inbegriper fortfarande inte uttryckligen könskaraktäristika som grund för skydd, och på samma sätt inbegriper inte strafflagstiftningen uttryckligen könskaraktäristika som motiv för hatretorik eller hatbrott.

Tillgänglig statistik visar att mörkhyade personer och personer med afrikansk bakgrund, många gånger unga, ofta blir offer för hatbrott, trots en betydande underrapportering på grund av bristande förtroende för rättssystemet från offrens sida. Brotten mot dessa grupper tenderar att inbegripa en hög förekomst av fysiskt våld.

Olika rättsliga och andra åtgärder som antingen redan vidtagits eller som planeras att införas inom ramarna för Tidöavtalet (vilket är en formell politisk överenskommelse mellan regeringskoalitionen och högerpartiet Sverigedemokraterna), exempelvis skärpta villkor för familjeåterförening, en rörelse bort från politiken att ge invandrare permanenta uppehållstillstånd samt deportering av utländska medborgare vars beteende inte anses lämpligt, kommer sannolikt att öka känslan av marginalisering och uteslutning bland invandrare, och därmed försvåra integration.

Införandet av "säkerhetszoner" medför stora risker för rasprofilering vid tillämpandet av den nya lagstiftningens regler om att personer får stoppas och visiteras. Än mer oroande är att detta ska gälla även för barn.

Det finns strukturella hinder för diskriminerade personer att söka rättvisa i domstol, i form av höga kostnader och relativt låg chans för kärande att vinna, samt låga ersättningsgrader då käranden vinner i ett mål. Detta innebär även att förövare inte avskräcks.

I denna rapport anmodar ECRI myndigheterna att agera inom flera områden och ger ett flertal rekommendationer, bland annat nedanstående.

Myndigheterna bör som en prioriterad fråga ge förnyad kraft åt utbildning som ett verktyg för att bättre samexistera i interkulturella samhällen och att förstå samhällsfrågor kopplade till saker som stereotypa fobier rörande raser och hbtqi-personer, samt fördomar angående religioner och trosföreställningar. Detta görs genom att öka medvetenheten hos lärare om de befintliga verktyg som tagits fram i detta syfte samt genom att tillhandahålla obligatorisk utbildning åt lärare om hur sådana verktyg kan användas för att främja tolerans och ömsesidig respekt i klassrummet.*

Myndigheterna bör uppmana offentliga personer som till exempel politiker att direkt, bestämt och offentligt ta ställning mot rasistisk och hbtqi-fobisk hatretorik och reagera på sådana uttryck med kraftfulla uttalanden mot hatretorik och med positiva resonemang, samt att främja förståelse mellan olika samhällsgrupper bland annat genom att visa solidaritet med de som utsätts för hatretorik.

Myndigheterna bör säkerställa att avidentifierade och uppdelade data om hatbrott systematiskt och konsekvent samlas in och analyseras under hela processen, från det att ett brott rapporteras och dokumenteras fram till åtal, dom och stöd efter fällande dom eller alternativ påföljd.

Myndigheterna bör återkommande samla in och analysera relevanta data om tillämpningen av strategin för romsk inkludering 2012-2032, i syfte att göra eventuella nödvändiga justeringar. Denna uppgift bör utföras i samråd med civilsamhällesaktörer som stöder romerna, i synnerhet inom områdena utbildning, boende, anställning och hälsa. Insamlingen av data bör göras med hänsyn tagen till principerna om sekretess, frivillig självidentifiering och informerat samtycke. Data ska även inkludera sådana som rör situationen för romer med utländskt medborgarskap.

Myndigheterna bör prioritera att granska polisens riktlinjer om samspelet med allmänheten och skapa bättre regler för åtgärderna för att "stoppa och visitera", med särskild vikt lagd vid behandlingen av barn och unga. I detta arbete bör myndigheterna införa ett väl fungerande system för att dokumentera tillfällen då polisen utför identitetskontroll/stopp och genomsökning, för att möjliggöra förbättrad tillsyn och upprätthålla allmänhetens förtroende bland boende i så kallade "säkerhetszoner".*

Myndigheterna bör granska tillämpliga bestämmelser om diskriminering inom civil- och förvaltningsrätt i syfte att införa mer verkkningsfulla, proportionerliga och avskräckande åtgärder, samt begrunda metoder för att erbjuda juridisk hjälp till käranden i sådana fall, samt säkerställa lämplig ersättning till offer för såväl materiell skada som själsligt lidande.

* Rekommendationerna i detta stycke kommer att granskas i en interimistisk uppföljningsprocess av ECRI senast två år efter att denna rapport publicerats.

IAKTTAGELSER OCH REKOMMENDATIONER

I. FAKTISK JÄMLIKHET OCH TILLGÅNG TILL RÄTTIGHETER

A. Jämlikhetsorgan

1. Sveriges jämlikhetsorgan är Diskrimineringsombudsmannen (hädanefter DO),¹ vars uppdrag främst styrs av 2008 års lag om Diskrimineringsombudsmannen.² Emellertid är diskrimineringslagen³ från 2008 också tillämplig, liksom vissa lagar⁴ rörande familjerätt. Brott mot dessa kan ombudsmannen ta upp i domstol på offrens vägnar. Då inga markanta förändringar skett gäller alltså ECRI:s tidigare iakttagelser och rekommendationer angående lagstiftningen om och uppdraget för Diskrimineringsombudsmannen, i synnerhet rekommendationen⁵ om att sådana befogenheter och expertis bör tillföras institutionen Diskrimineringsombudsmannen så att denna kan utreda diskriminering från alla offentliga myndigheters sida, inbegripet de brottsbekämpande myndigheterna.⁶ Regeringen tillsatte 2018 en utredning för att studera möjliga ändringar i lagen. Utredningens resultat publicerades 2021.⁷ Detta har emellertid ännu inte lett till faktiska ändringar, även om ECRI fick veta att sådana är i vardande. ECRI räknar med att de rekommenderade lagändringarna kommer att utföras utan vidare dröjsmål.
2. Vad det gäller självständigheten kan regeringen inte ingripa direkt i ett specifikt beslut av Diskrimineringsombudsmannen. Emellertid kan regeringen ge instruktioner om verksamhetens uppdrag genom regleringsbrev. Dessutom kan institutionens självständighet anses vara äventyrad av det faktum att regeringen kan avsätta dess chef om "det finns grunder för avskedande", vilket ECRI förstår ska tolkas som grov försummelse av arbetsuppgifterna.⁸ Diskrimineringsombudsmannens chef kan också förflyttas till annan "myndighetspost" om så krävs av "organisatoriska skäl" eller "för myndighetens bästa".⁹ Vidare informerades ECRI:s delegation av talespersoner inom civilsamhället vid besöket i Sverige i april 2024 om att personer som ansett sig vara offer för diskriminering avstått från att föra fram sina fall till DO eftersom de inte betraktar myndigheten som en oberoende institution, då den är en statlig myndighet. ECRI uppmanar myndigheterna att se över Diskrimineringsombudsmannens ställning, samt att ytterligare anpassa den efter ECRI:s allmänna policyrekommendation nr 2 om jämlikhetsorgan för att bekämpa rasism och intolerans på nationell nivå, i syfte att bygga förtroende för institutionen hos allmänheten samt att säkerställa institutionens självständighet.
3. Under sitt besök fick ECRI:s delegation uppgifter om att det totala antalet anmälningar ökar och att många rör etnicitet. Talespersoner inom civilsamhället

¹ Se [engelska](#) | [DO](#)

² Se: [Lag om Diskrimineringsombudsmannen](#) | [DO](#)

³ Se [Diskrimineringslagen, 2008:567](#) | [DO](#)

⁴ Förordning med instruktion för Diskrimineringsombudsmannen 2008 med anvisningar för Jämställdhetsombudsmannen, Föräldraledighetslagen 1995, lagen om ersättning och ledighet för närstående år 1988 och lagen om ledighet vid trängande familjeskäl.

⁵ <https://rm.coe.int/ecri-conclusions-on-the-implementation-of-the-recommendations-in-respe/1680a0a08b>

⁶ Som det är nu förekommer exempelvis klagomål rörande rasism och diskriminering inom brottsbekämpning och gränskontroll, där DO inte kan inbegripa verkningsfullt eftersom diskrimineringslagen inte täcker situationer som rör myndighetsutövande i förhållande till individer, beslut, åtgärder eller att myndighetspersoner underlåter att agera.

⁷ Se <https://www.regeringen.se/contentassets/f1154e89971b495585c05e3173b78568/ett-utokat-skydd-mot-diskriminering-sou-202194/> (på svenska med sammanfattning på engelska).

⁸ Sådana fall granskas av en särskild myndighet, Statens ansvarsnämnd.

⁹ Enligt uppgift inträffade den förändringen 2012.

som ECRI:s delegation mötte såg positivt på vad de betraktade som en ökad vilja hos DO under de senaste åren att driva fall i domstol.¹⁰

B. Inkluderande utbildning

4. Enligt 2010 års skollag¹¹ ska alla som arbetar med utbildning verka för mänskliga rättigheter och aktivt motverka alla former av kränkande behandling. Lärare får grundläggande utbildning i att berätta om och ingjuta kärnvärden då de undervisar, inbegripet mänskliga rättigheter. Ämnet mänskliga rättigheter nämns också uttryckligen i den nationella läroplanen. Emellertid finns det enligt flera personer som ECRI:s delegation mötte under sitt besök ingen vägledning om hur undervisningen om mänskliga rättigheter ska gå till. ECRI uppmanar myndigheterna att erbjuda lärare obligatorisk fortbildning i frågor rörande mänskliga rättigheter, inklusive förbudet mot diskriminering, som bland annat ska inbegripa gällande europeiska och internationella normer.
5. Skollagen och diskrimineringslagen¹² ålägger skolor och kommuner att motverka mobbning. Skollagen¹³ fastställer att förskolor och skolor ska skapa planer mot mobbning varje år. Skolorna är skyldiga att informera den lokala utbildningsmyndigheten om fall av mobbning, såvida dessa inte kan stoppas omedelbart. Skolorna är själva inte skyldiga att dokumentera mobbning, men om ett barn utsätts för mobbning måste den berörda skolan agera och utreda saken.
6. Vissa kommuner, exempelvis Malmö och Nacka, har tagit fram handlingsplaner mot mobbning i skolan. I vissa fall har enskilda skolor också skapat sådana planer.¹⁴ Vidare har frivilligorganisationen Friends¹⁵ utfört forskningsprojekt om att motverka skolmobbning.¹⁶
7. Företrädare för civilsamhället som ECRI:s delegation mötte under besöket berättade att undersökningar bland elever visar att den vanligaste orsaken till mobbning bland unga personer (i och utanför skolan) är etnicitet, samtidigt som sexuell läggning och könsidentitet också är vanliga orsaker. I en studie från 2022 fastslog Barnombudsmannen att många hbtqi-elever fortfarande uppfattar skolan som en osäker plats med stor risk att utsättas för hat, hot, mobbning eller våld.¹⁷ Och enligt studier utförda av den statliga Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF)¹⁸ känner sig bara 58 % av de tillfrågade hbtqi-eleverna alltid trygga i skolan.¹⁹
8. ECRI anser att en verkningsfull politik för att förebygga, övervaka och bemöta skolmobbning kräver att fall av mobbning, samt skälet till denna, dokumenteras noggrant och att insamlade data görs tillgängliga för centrala skolmyndigheter som grund för att ta fram nationella policyer mot skolmobbning.

10 Mer information om detta finns på sidan 10 i landrapporten om Sverige 2023 från Det europeiska nätverket av rättsexperter på jämställdhet och icke-diskriminering, som nås via <https://op.europa.eu/o/opportal-service/download-handler?identifier=1d8d032a-61a6-11ee-9220-01aa75ed71a1&format=pdf&language=en&productionSystem=cellar&part=>

11 Lag (2010: 800), på svenska, nås via [Skollag \(2010:800\) | Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800/#K6)

12 Se kapitel 2, § 7 och kapitel 3 i lagen (på svenska).

13 Nås via https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800/#K6, se kapitel 6, § 8 o

14 Till exempel Boo Gårds skola <https://www.nacka.se/4a3c4e/globalassets/valfard-skola/boo-gards-skola/dokument/plan-mot-diskriminering-och-krankande-behandling-2023-2024.docx.pdf>, i Nacka kommun, eller Glasbruksskolan i Malmö: [Plan mot diskriminering och kränkande behandling - Malmö stad \(malmo.se\)](https://www.malmo.se/plan-mot-diskriminering-och-krankande-behandling).

15 Se [United Against Bullying! | Friends](https://www.friends.se/)

16 Se [Forsknings- och utvecklingsprojekt för barnens bästa | Friends](https://www.friends.se/forsknings-och-utvecklingsprojekt-for-barnens-basta) (på svenska).

17 <https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument/publikationer/for-en-mer-trygg-och-inkluderande-skola-for-unga-transpersoner-och-icke-binara.pdf>

18 Se [Welcome to MUCF | MUCF](https://www.mucf.se/)

19 Se sidan 21, som nås via https://www.mucf.se/sites/default/files/2023/09/Utbildning_webb.pdf (på svenska)

9. ECRI rekommenderar att myndigheterna skapar verkningsfulla policyer och mekanismer för att förebygga, övervaka och bemöta mobbning, bland annat online och i skolan, samt ett system för att övervaka och hantera fall av rasism och hbtqi-fientlighet i skolan.
10. ECRI noterar med gillande det imponerande arbete mot intolerans som utförts i vissa skolor, bland annat i "socioekonomiskt utsatta områden". För att öka den religiösa toleransen på Apelgårdsskolan i Malmö, som ECRI-delegationen besökte i april 2024, där det talas 36 språk och finns elever från omkring 50 länder, besöker eleverna i femte klass varje år en synagoga, en moské och en kristen kyrka. Detta betraktar ECRI som en **god praxis**.
11. I Malmö deltar 31 skolor i samverkan mellan skola, socialtjänst, polis och aktörer som arrangerar fritidsaktiviteter för barn och unga. Denna samverkan²⁰ syftar till att förbygga negativa sociala spänningar som påverkar elever både i och utanför skolan. ECRI betraktar denna samverkan som en **god praxis**.
12. Dessutom har Forum för levande historia fått i uppdrag av regeringen att vara ett rikstäckande center för att främja demokrati, tolerans och mänskliga rättigheter, med lärdomar från Förintelsen och brott mot mänskligheten som begåtts historiskt som sin utgångspunkt.²¹ Forumet arrangerar omfattande utbildningsprogram om olika former av rasism under historiens gång och i nutid. Det erbjuder utbildning och övning för skolpersonal och andra anställda inom den offentliga sektorn, med inriktning på att tillhandahålla bra offentliga tjänster åt allmänheten genom arbetet mot rasism.²² Forumet håller även i kunskapshöjande initiativ mot antisemitism och har i uppgift att kartlägga kunskap om antiziganism inom den obligatoriska skolan och gymnasieskolorna, samt att föreslå åtgärder för att motverka denna. År 2020 lanserade Forum för levande historia ett digitalt utbildningsverktyg för lärare med namnet "Svåra frågor i klassrummet".²³ I detta ingår en digital självstudiekurs och en handbok för lärare. Syftet med utbildningsverktyget är att stärka lärarnas kunskap om och förmåga att hantera anti-demokratiska uttryck, förintelseförnekelse, konspirationsteorier, "alternativa fakta" och extremistiska påståenden.
13. ECRI har även observerat de positiva projekt som drivs av MUCF, vilket tillhandahåller material till skolor och onlinekurser för lärare. Exempelvis *Öppna Skolan!* Det är ett program från 2019 för årskurs 7–9 och gymnasieskolan som²⁴ tar upp jämlikhet och inkludering för hbtqi-personer. Däremot är det få universitet som erbjuder sin personal utbildning om hbtqi-frågor. En undersökning visar att universiteten inte ser hantering av eventuell diskriminering av anställda hbtqi-personer som en prioriterad fråga.²⁵
14. ECRI vill understryka att i dessa tider med konfrontationer och konflikter inom och utanför Europa (inbegripet den pågående konflikten i Mellanöstern) och uttryck för rasism och intolerans i samhället, avspeglas dessa spänningar oundvikligen i klassrum där det finns elever med olika nationell, etnisk och religiös bakgrund, samt hbtqi-personer. Enligt en undersökning som utförts av Skolinspektionen tycker lärare att det är svårt att undervisa om rasism och intolerans, och även om bland annat hbtqi-frågor. Elever har berättat att lärare ibland undviker att ta upp kontroversiella frågor till diskussion för att undvika meningsskiljaktigheter mellan

20 Mer information nås via [Förebyggarsektionen och SSPF - Malmö stad \(malmo.se\)](#) (på svenska).

21 Se [Learn and teach - Forum för levande historia](#)

22 Se [Measures against racism, similar forms of hostility and hate crime - Government.se](#)

23 Nås via [Svåra frågor i klassrummet - Forum för levande historia](#)

24 På engelska "Open School". Inom detta projekt får lärare även stöd i att lära ut om hbtqi-frågor. Se National LGBTI Action Plan, sidan 17, som nås via <https://www.government.se/contentassets/a613979cb5e94ba2a236147a2bc979c1/action-plan-for-equal-rights-and-opportunities-for-lgbtqi-people.pdf>.

25 Se [Few universities offer staff training on LGBTQ issues - Universitetsläraren \(universitetslararen.se\)](#)

elever. Skolors och lärares förmåga att hantera kontroversiella frågor i klassrummen varierar förstås i hög grad, men Skolinspektionens slutsats var att 21 av 30 utvärderade skolor behövde förbättra hanteringen av sådana frågor.

15. ECRI rekommenderar som en prioriterad fråga att svenska myndigheter ger förnyad kraft åt utbildningens roll som ett verktyg för att bättre samexistera i interkulturella samhällen och förstå samhällsfrågor kopplade till saker som stereotypa fobier rörande raser och hbtqi-personer samt fördomar angående religioner och trosföreställningar, genom att öka medvetenheten bland lärare om befintliga verktyg som tagits fram i detta syfte och genom att tillhandahålla obligatorisk utbildning för lärare om hur sådana verktyg kan användas för att främja tolerans och ömsesidig respekt i klassrummet.

16. Det framkom under ECRI:s besök i Sverige att det fanns oklarheter kring stängningen av flera privatskolor med muslimsk anknytning. Dessa skolor ska enligt uppgift ha stängts på grund av att representanter för skolorna påståtts ha kopplingar till våldsbejakande islamister, efter varningar från SÄPO, och brister som uppdagats av Skolinspektionen. Talespersoner inom civilsamhället som ECRI:s delegation mötte under sitt besök beklagade bristen på tydlighet och transparens i den beslutsfattandeprocess som ledde till stängningarna. Och de ansåg att åtgärden bidragit till "en atmosfär av misstänksamhet" mot den muslimska befolkningsgruppen som helhet. ECRI uppmanar myndigheterna att säkerställa att alla beslut om att stänga privatskolor med muslimsk (eller annan religiös) anknytning utförs efter en tydlig och transparent process och att kommunikationen om alla sådana beslut hanteras på ett sätt så att de inte bidrar till ett klimat av misstänksamhet mot muslimer (eller andra religiösa grupper).

C. Papperslösa personer

17. Svenska myndigheter upplyste ECRI om att de inte har några pålitliga data om antalet papperslösa personer (irregularly present migrants) i Sverige.²⁶
18. I slutet av november 2024 presenterades resultaten från en statlig utredning²⁷ angående föreslagen lagstiftning i linje med det så kallade Tidöavtalet²⁸ gällande att göra det till en plikt för offentliganställda att informera migrationsmyndigheter om alla papperslösa personer de möter.²⁹ Planerna för en sådan lagstiftning har stött på motstånd från flera håll, bland annat från Svenska kyrkan och Akademikerförbundet SSR - Sveriges största fackförening inom det samhällsvetenskapliga området.³⁰ Undersökningen ger stöd åt planen att införa rapporteringsplikt för anställda inom sex olika verksamheter i den offentliga sektorn,³¹ men föreslog att sjukvården, skolorna och i synnerhet socialtjänsten undantas från informationsplikten. Regeringen har uttryckt sin avsikt att vidta åtgärder enligt denna rekommendation. ECRI uppmanar då myndigheterna att säkerställa, både juridiskt och i praktiken, att migrationsövervakning och

26 I december 2022 angav regeringen ändå siffran 100 000. Se <https://www.expressen.se/nyheter/de-som-inte-har-ratt-att-vistas-i-sverige-ska-ut/> (på svenska)

27 Se [Tilläggsdirektiv till Utredningen om stärkt återvändandeverksamhet \(Ju 2022:12\) - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/491313/1631122) (på svenska).

28 Efter de allmänna valen i Sverige i september 2022 bildades en minoritetsregering ledd av Moderaterna. För att säkerställa nödvändigt stöd i Riksdagen slöts ett formellt policyavtal mellan regeringskoalitionen och högerpartiet Sverigedemokraterna (vilket vissa betraktare anser höra till yttersta högern i det svenska politiska spektret). Detta avtal, Tidöavtalet, las fram av dess parter i oktober 2022, se [The Government's political priorities - Government.se](https://www.regeringen.se/491313/1631122). Mycket av innehållet i avtalet berör invandringspolitiken och har gett upphov till många frågeställningar. Frivilligorganisationen "Civil Rights Defenders" la fram en [analys](https://www.civilrightsdefenders.org/rapport-om-tidoavtalet) av avtalet strax efter att det hade offentliggjorts, och i december 2023 publicerades en analys av dess tillämpning så långt. Avtalet ligger till grund för att starta utredningar inom olika områden, som ska lägga grunderna för kommande lagförslag.

29 Sidan 33 i [Tidöavtalet](https://www.regeringen.se/491313/1631122) (på svenska).

30 Se [Svenska kyrkan m.fl.: "En plikt att ange papperslösa barn strider mot barnkonventionen"](https://www.svenskakyrkan.se/2022/10/en-plikt-att-ange-papperslosa-barn-strider-mot-barnkonventionen) - Svenska kyrkan (på svenska), [Stoppa angiverilagen! \(akademssr.se\)](https://www.akademiker.se/2022/10/stoppa-angiverilagen) och [The Union for Professionals – the voice for academics \(akademssr.se\)](https://www.theunionforprofessionals.org/).

31 Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Kriminalvården, Kronofogdemyndigheten, Pensionsmyndigheten och Skatteverket.

verkställighet inte påverkar tillhandahållande av grundläggande tjänster eller garanti om rättigheter åt papperslösa personer i myndighetsområdet.³²

19. Enligt Sveriges nuvarande lagstiftning³³ har papperslösa barn samma rätt till utbildning som bofasta invånare. Kommuner kan begära återbetalning från staten för kostnader som uppstår vid tillhandahållande av utbildning till sådana barn som deltar i undervisning från förskola till gymnasienivå.³⁴
20. Vad det gäller tillgången till sjukvård har papperslösa personer sedan 2013³⁵ samma rätt till sjukvård som asylsökande, vilket innebär att de kan få vård som "inte kan vänta/skjutas upp". Denna definition har lett till olika tolkningar av olika tjänsteleverantörer inom sjukvårdssektorn, även om många tolkade den brett som ett medicinskt tillstånd vilket kan förvärras om behandling inte ges.
21. Inom området arbete finns ett Fackligt Center För Papperslösa³⁶ som ger råd till papperslösa personer. Många av de som söker hjälp hos centret är rädda för att kontakta Arbetsmiljöverket³⁷ och tar därför hellre kontakt med centret rörande arbetsfrågor, ofta obetalda löner, ett problem som många gånger kan lösas genom att centret kontaktar arbetsgivaren. Centret, vars aktiviteter ECRI betraktar som **god praxis**, kan också ge hjälp åt papperslösa personer vid anställningstvister, genom att ta deras ärenden till Arbetsdomstolen.

D. Jämlikhet för hbtqi-personer³⁸

22. Diskrimineringslagen (2008:567) förbjuder uttryckligen diskriminering baserad på kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnicitet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Den omfattar inte uttryckligen könskaraktäristika.³⁹
23. ECRI rekommenderar att regeringen förbereder och lägger fram ändringar i diskrimineringslagen till Riksdagen i syfte att uttryckligen inbegripa könskaraktäristika i de förbjudna grunderna för diskriminering, i enlighet med rekommendation 7 i ECRI:s allmänna policyrekommendation nr 17 om att förebygga och bekämpa intolerans och diskriminering mot hbtqi-personer.
24. Diskriminering av hbtqi-personer är jämförelsevis ovanligt i Sverige. Icke desto mindre förekommer det. På ILGA-Europes regnbågskarta och index är Sverige på 11:e plats, med totalpoängen 64,38 %.⁴⁰ En undersökning utförd av EU:s byrå för grundläggande rättigheter (FRA) om jämlikhet för hbtqi-personer, som publicerades 2020, visade att 5 % av de svarande i Sverige hade utsatts för diskriminering då de sökt arbete (genomsnitt inom EU-28: 10 %) och 14 % på arbetet (genomsnitt inom EU-28: 21 %).⁴¹

32 Se [ECRI:s generella policyrekommendation nr 16 - Europeiska kommissionen mot rasism och intolerans \(ECRI\) \(coe.int\)](#)

33 Se i synnerhet § 2 om reglerna för statligt utbildningsstöd till invandrarbarn som vistas tidvis i landet: [Förordning \(2013:361\) om statsbidrag för utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd | Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#) (på svenska).

34 Se [Skolplikt och rätt till utbildning - Skolverket](#) (på svenska).

35 Se tillämplig lagstiftning 2013 [Lag \(2013:407\) om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd | Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#) (på svenska).

36 Se [Fackligt center för papperslösa \(fcfp.se\)](#)

37 [About us - Arbetsmiljöverket \(av.se\)](#)

38 Terminologihjälp finns i ECRI:s [ordlista](#).

39 Regeringens ståndpunkt som den förklaras i Handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter 2020-23 är att också könskaraktäristika omfattas av lagen, då en sådan avsikt angavs i beredningen för lagen. Se <https://www.regeringen.se/contentassets/93e20976982b4d798400b20ac57a966f/handlingsplan-hbtqi-221031.pdf>

40 Mer information nås via [Sweden - Rainbow Map \(ilga-europe.org\)](#)

41 Se https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-lgbti-equality-1_en.pdf

25. Sverige hade en handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter 2020-23.⁴² Arbetet med en ny handlingsplan påbörjades i februari 2024.⁴³ Under besöket i april 2024 informerades ECRI:s delegation om att den förväntades läggas fram vid slutet av året. Staten har ett samordnat arbetssätt för hbtqi-frågor, där 12 statliga myndigheter samverkar. Folkhälsomyndigheten⁴⁴ har en samordnande roll för dem.
26. År 2022 trädde ny lagstiftning i kraft som innebär automatisk föräldraskapspresumtion för alla par som är gifta och får ett barn i Sverige, oavsett kön, tillsammans med lagbestämmelser som avskaffade skillnaden mellan par av samma kön och par av olika kön vad det gäller erkännande av föräldraskap för ett barn som fötts och registrerats utomlands. Detta är en positiv utveckling.
27. Erkännande av juridiskt kön (LGR - legal gender recognition) har varit möjligt för transpersoner sedan 1972. Emellertid innehöll denna lagstiftning kränkande krav, exempelvis sterilisering.⁴⁵ I april 2024 antog Riksdagen ny lagstiftning i frågan, i form av två lagar som förväntas träda i kraft den 1 juli 2025. En av lagarna gäller den administrativa processen för byte av juridiskt kön i officiella uppgifter och den andra gäller kirurgiska ingrepp för könsbyte. I den nya lagstiftningen sänks den lägsta åldern för erkännande av juridiskt kön från 18 till 16 (med vårdnadshavares samtycke). Diagnostiserad könsdysfori krävs inte heller längre, utan ett enkelt läkarintyg och tillstånd från Socialstyrelsen räcker. Könsbekräftande kirurgi tillåts från 18 års ålder utifrån en överenskommelse mellan en läkare och personen som vill genomgå ingreppet. ECRI ser positivt på den nya lagstiftningen.
28. Det finns mottagningar för personer med könsdysfori i Stockholm, Alingsås, Linköping, Uppsala, Umeå och Malmö/Lund. Transvård omfattas av den allmänna sjukförsäkringen. Emellertid är väntetiden för närvarande - för såväl vuxna som barn - ett till tre år för ett inledande besök för att diskutera särskild transvård.⁴⁶ ECRI hyser hopp om att den nya lagstiftningen om erkännande av juridiskt kön ska ge märkbart kortare väntetider för läkarbesök inom transvården.
29. Under våren 2023 utförde frivilligorganisationen Transammans en undersökning⁴⁷ riktad till familjer och vänner till transpersoner, för att vinna mer kunskap om deras erfarenheter och behov. Merparten av de som svarade var mödrar till transpersoner. Några viktiga resultat är att 92 % av de svarande oroar sig över hälsan för transpersoner inom familjen eller som är närstående till dem själva. Bara 17,4 % av de svarande anser att kunskaperna hos personalen inom den vanliga sjukvården och övrig personal är goda eller mycket goda. En sådan kunskapsbrist leder till oro, brist på stöd och försämrad hälsa. ECRI är därför positivt till att Karolinska Universitetssjukhuset i Stockholm ska starta en ny kurs om transhälsa för allmänläkare, och uppmanar berörda myndigheter att främja en sådan kurs för berörda yrkespersoner på sjukvårdsinrättningar.
30. Enligt en rapport i mars 2022 från MUCF om så kallade omvandlingsterapier har⁴⁸ 18 % av unga hbtqi-personer angett att någon har försökt påverka deras sexuella läggning, könsidentitet eller uttryck, i de flesta fall genom att säga åt dem att ändra sig. 5 % av dem angav att de hade utsatts för någon form av "omvandlingsterapi"

42 Se <https://www.regeringen.se/contentassets/93e20976982b4d798400b20ac57a966f/handlingsplan-hbtqi-221031.pdf>

43 Se [Startskott för arbetet med en ny handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter - Regeringen.se](#) (på svenska).

44 [The Public Health Agency of Sweden \(folkhalsomyndigheten.se\)](https://www.folkhalsomyndigheten.se/)

45 År 2018 stiftade Riksdagen lag (162/2018) rörande kompensation till personer vars liv hade påverkats av steriliseringskraven i lagen från 1972 innan den avskaffades 2013. Då möjligheten att söka ersättning var tidsbegränsad kommer det inte in fler ansökningar eller fattas några beslut.

46 ILGA-Europes årliga granskning 2023 (sidan 140, avsnittet om Sverige).

47 Undersökningens resultat finns att läsa på svenska med en sammanfattning på Engelska, på [Ny rapport om närståendes erfarenheter och behov - Transammans](#)

48 Se [Unga hbtqi-personers utsatthet för omvandelsoförsök i Sverige | MUCF](#) (på svenska).

eller hot. MUCF föreslår att behovet av ett lagförbud undersöks. I en statlig utredning som publicerades 2023⁴⁹ drogs slutsatsen att en särskild lagbestämmelse som kriminaliserar så kallade omvandlingsterapier inte skulle fylla sitt syfte och att de befintliga rättsmedlen inom området är tillräckliga. Inom detta område uppmanar ECRI myndigheterna att övervaka hur pass verkningsfull den rådande lagstiftningen är och där så krävs vidta ytterligare åtgärder i enlighet med rekommendation 22 i ECRI:s allmänna policyrekommendation nr 17 rörande att förebygga och bekämpa intolerans och diskriminering mot hbtqi-personer.

II. HATRETORIK OCH HATMOTIVERAT VÅLD

A. Hatretorik⁵⁰

31. Den svenska brottsbalken innehåller en bestämmelse⁵¹ mot uttalanden eller meddelanden som riktar sig mot en befolkningsgrupp baserat på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, religiös tro, sexuell läggning eller identitet eller könsuttryck som transsexuell, vilket kan bestraffas med upp till två års fängelse, eller med böter om brottet är mindre grovt. Emellertid nämns inte intersexuella personer uttryckligen som grupp utsatt för hatmotiv i lagstiftningen (se även avsnitt II.B. i denna rapport).
32. ECRI rekommenderar att regeringen förbereder och lägger fram ändringar för Riksdagen med könskaraktäristika som en av de uttryckligen inkluderade hatgrunderna i Brottsbalken, såväl som i all annan lagstiftning som berör förbud mot hatretorik och hatbrott.
33. Under årens gång har ett varierande antal polisanmälningar gjorts om "hets mot en etnisk grupp eller nationell grupp", vilket i allmänhet handlar om hatretorik riktad mot specifika befolkningsgrupper, däribland religiösa grupper. Under 2022 gjordes 961 sådana anmälningar, en minskning jämfört med 2017 då antalet var 2 225.
34. Enligt statistik från 2022 som samlats in och analyserats av svenska Brottsförebyggande rådet (Brå) utgjordes 33 % av hatbrotten det året av verbala eller andra icke-fysiska övergrepp, vilket troligen rör sig om hatretorik. Vidare angavs digitala miljöer som brottsplatsen i 14 % av fallen.⁵² Sedan september 2021 har Totalförsvarets forskningsinstitut haft i uppdrag att kartlägga förekomsten av olika former av rasism i digitala miljöer. En resulterande studie publicerades i oktober 2022.⁵³ Denna visade att personer med ursprung från Mellanöstern och Nordafrika är särskilt utsatta för fördomar och negativa antaganden, vilket även muslimer är, ofta intersektionellt.
35. Från 7 oktober till 31 december 2023 identifierade Brå sammanlagt 110 hatbrott på antisemitiska grunder, vilket är nästan fem gånger så många som under motsvarande period 2022. Bland dessa klassificerades 39 % som hets mot folkgrupp.⁵⁴
36. Sverige tillämpar IHRA:s (International Holocaust Remembrance Alliance) arbetsdefinition för antisemitism. Emellertid ansåg representanter för judiska organisationer som mötte ECRI:s delegation under besöket att det saknas tillräckligt medvetenhet och kunskap om antisemitism inom statliga organ och

49 Se sidan 36 (i den engelska sammanfattningen)

<https://www.regeringen.se/contentassets/4a1d897d409649d48ee1b0c7d0a41593/forstarkt-skydd-for-den-personliga-integriteten--behovet-av-atgarder-mot-oskuldskontroller-oskuldsintyg-och-oskuldsingrepp-samt-omvandelseforsok-sou-202337.pdf>

50 Definitioner av hatretorik och hatbrott finns i [ECRI:s ordlista](#).

51 Kapitel 16, avsnitt 8.

52 Se Hate crimes reported to the Police in 2022, sidan 10, som nås via

https://bra.se/download/18.1537f1c6192bd251bfc3daa/1730206186687/2023_16_Hate-crimes-reported-to-the-police-in-2022.pdf

53 En studie i fördom – om rasistiska stereotyper i digitala miljöer, som nås via <https://www.foi.se/rest-api/report/FOI-R-5352-SE>

54 Mer information finns i Brå:s rapport som nås via [Kraftig ökning av antalet anmälda antisemitiska hatbrott hösten 2023 - Brottsförebyggande rådet \(bra.se\)](#) (på svenska)

generellt i samhället. Studien benämns "Antisemitiska attityder och föreställningar i Sverige" och visar att 5 % av befolkningen ännu hyste starka antisemitiska åsikter år 2020.⁵⁵ ECRI informerades vidare om en annan undersökning, utförd efter den 7 oktober 2023 bland medlemmar i judiska församlingar i Sverige, som tydde på att nästan hälften av de svarande har övervägt att lämna Sverige på grund av antisemitism.⁵⁶ Dessutom visar en rapport från Malmö stad (2021) om "Skolgårdsrasism, konspirationsteorier och utanförskap"⁵⁷ och en rapport från 2021 från Barnombudsmannen om barns utsatthet för rasism⁵⁸ att antisemitism och andra former av rasism utgör en del av det dagliga livet för barn och unga, särskilt på skolor och online, vilket får dem att känna sig otrygga i dessa miljöer. ECRI noterar även att lärare som ECRI-delegationen mötte ansåg att de saknade kunskap om verktyg för att bekämpa antisemitism i skolan. Gällande detta refereras till den tillämpliga rekommendationen i avsnitt I.B. i denna rapport.

37. På den positiva sidan märks att Sveriges museum om Förintelsen inrättades i juli 2022 och att en Riksdagskommitté tillsattes i oktober 2021 för att diskutera och besluta om ifall förintelseförnekelse skulle kriminaliseras i Sverige.⁵⁹ Kommitténs arbete ledde till ändringar med denna verkan i brottsbalken och tryckfrihetsförordningen, vilka antogs den 22 maj 2024. Ändringarna i brottsbalken trädde i kraft den 1 juli 2024 och ändringarna i tryckfrihetsförordningen kommer att träda i kraft den 1 januari 2027.⁶⁰
38. Hatbrotten mot muslimer ökade något för perioden mellan 7 oktober och 31 december 2023 jämfört med samma tid året före, med 62 registrerade fall under denna period 2023 jämfört med 50 under 2022. Däremot låg andelen hatbrott mot muslimer som anmäldes i digitala miljöer,⁶¹ alltså mestadels hatretorik, under hösten 2023 på 40 %, vilket är betydligt högre än under samma period 2022 då denna andel bara var 8 %.⁶² Tidigare utgjordes de vanligaste formerna av hatretorik mot muslimer, enligt en rapport publicerad av Brå 2021, av hot, hets mot folkgrupp och fientlig graffiti. Av Brås rapport framgår även att det politiska och övriga offentliga samtalet bidrar till "rasifieringen" av muslimer,⁶³ samt att mer forskning bör göras om rasism mot muslimer i Sverige. ECRI uppmanar myndigheterna att främja och stöda forskningsprojekt om antimuslimskt hat i Sverige, i enlighet med den allmänna policyrekommendation nr 5 (reviderad) om att förebygga och bekämpa antimuslimsk rasism och diskriminering.
39. ECRI noterar även att det enligt uppgift har förekommit dussintals incidenter där Koranen skändats offentligt mellan 2019 och 2023,⁶⁴ av vilka några inte bara betraktades som omotiverat kränkande och vanhelgande, utan även som uttryck

55 Se <https://www.levandehistoria.se/wp-content/uploads/2022/12/Summary-of-Antisemitism-in-Sweden-A-comparison-of-attitudes-and-ideas-in-2005-and-2020.pdf>

56 Undersökningsresultaten finns bara tillgängliga på svenska.

57 Rapportens namn: "Skolgårdsrasism, konspirationsteorier och utanförskap", se: <https://archive.jpr.org.uk/download?id=10668>

58 Rapportens namn: Om barns och ungas utsatthet för rasism", se: https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument/publikationer/om-barns-och-ungas-utsatthet-for-rasism_2021.pdf

59 Se [Kriminalisering av förnekande av Förintelsen och av vissa andra brott - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/press/2021/07/kriminalisering-av-fornekande-av-forintelsen-och-av-vissa-andra-brott) (på svenska). Detta var kopplat till en process om överträdelse av EU-lagstiftningen mot Sverige för att misslyckats med att fullständigt och korrekt införliva EU:s rambeslut om att bekämpa vissa former av och uttryck för rasism och främlingsfientlighet genom strafflagstiftning. Se [Framework Decision on combating certain forms and expressions of racism and xenophobia by means of criminal law](https://ec.europa.eu/anti-racism/framework-decision-combating-certain-forms-and-expressions-of-racism-and-xenophobia-by-means-of-criminal-law) | EU-kommissionen (europa.eu)

60 Då Tryckfrihetsförordningen är grundlag måste två på varandra följande valda riksdagsförsamlingar anta förändringar för att de ska träda i kraft.

61 Merparten av dessa i sociala medier eller i chattforum på internet.

62 Mer information finns i Brås rapport som nås via [Polisanmälda hatbrott med islamofobiska motiv under hösten 2023 - Brottsförebyggande rådet \(bra.se\)](https://www.bra.se/polisanmalda-hatbrott-med-islamofobiska-motiv-under-hosten-2023-brottsforebyggande-radet)

63 2021 Brås rapport 2021:3 om Islamofobiska hatbrott (rapportens namn: Islamophobic hate crime), sidan 8, som nås via [Islamophobic hate crime. Sammanfattning av rapporten 2021:3](https://www.bra.se/polisanmalda-hatbrott-med-islamofobiska-motiv-under-hosten-2023-brottsforebyggande-radet) Se i samband med detta även ECRI:s yttrande 2021 om begreppet "rasifiering".

64 Se till exempel, <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/07256868.2024.2404584?needAccess=true>, sidan 9

för hat mot muslimer som grupp. Flera fall där anklagelser förekommit om hets mot folkgrupp och där handlingarna bland annat inbegripet offentligt brännande av Koranen, har lett till åtal och tagits upp i domstol. Några av dessa fall har redan lett till domstolsavgöranden. Till exempel dömde i oktober 2023 Linköpings tingsrätt en person för hets mot folkgrupp för att ha bränt ett exemplar av Koranen offentligt.⁶⁵ Domstolen fastslog att svaranden bland annat hade bränt Koranen ihop med fläskkött och sedan placerat den utanför en moské. Svaranden hade även filmat händelseförloppet och lagt ut filmen på internet tillsammans med musik som spelades vid en terrorattack mot en moské i Nya Zeeland. Svaranden överklagade rättens dom i Göta hovrätt, som fastslog tingsrättens dom i mars 2024. Vidare åtalades den 7 augusti 2024 en dansk-svensk högerextrem aktivists⁶⁶ - känd för att flera gånger ha bränt Koranen offentligt - för hets mot folkgrupp av Sveriges Åklagarmyndighet, för händelser i april och september 2022 i Malmö, där han gjorde hatiska kommentar riktade mot muslimer, araber och afrikaner.⁶⁷ ECRI informerades om att svaranden i november 2024 dömdes för hets mot folkgrupp av Malmö tingsrätt, och att han har beslutat att överklaga rättens dom.

40. I september 2024 inleddes en förundersökning mot ordföranden i Riksdagens justitieutskott för hets mot folkgrupp, efter att han i sociala medier hade delat två inlägg med teckningar där pakistanska och muslimska invandrare avbildades som kriminella.⁶⁸ Men efter att han hade förhört av polisen lades förundersökningen ner, enligt uppgift grundat på att efter bedömning av hans avsikt, roll och status kunde handlingen inte anses vara offentlig kommunikation som överskrider gränsen för vad som är brottsligt.⁶⁹
41. Många hatbrott har allmänt rasistiska och främlingsfientliga motiv. Utöver det bedöms mörkhyade personer och personer med afrikanskt ursprung vara de oftast förekommande offren bland anmälda hatbrott. Hatretorik i form av hot och andra verbala angrepp utgör 60 % av de anmälda hatiska angreppen mot denna grupp.⁷⁰ Vissa angrepp riktade sig mot individer, medan andra riktade sig mot människor med afrikanskt ursprung som grupp, exempelvis genom hatisk graffiti eller inlägg på internetforum.
42. Enligt den årliga granskningen 2023 av ILGA-Europe var fientliga uttalanden om hbtqi-personer fortsatt vanliga under året, många från politiker, i synnerhet inom partiet Sverigedemokraterna. På den positiva sidan noteras att statsministern uppges ha uttalat sig mot detta vid sådana tillfällen. Under evenemanget Stockholm Pride i augusti hade han också regnbågsflaggan väl synlig i sitt officiella residens⁷¹ och stod som värd för ett Pride-cocktailparty.
43. Slutligen framkom det tydligt av ECRI:s iakttagelser under besöket 2024 i Sverige att jämställande av invandring med kriminalitet har blivit än mer vanligt förekommande i det politiska samtalet sedan Tidöavtalet ingicks. Till exempel uppgav statsministern i ett tal till nationen i september 2023 om regeringens åtgärder mot gängkriminaliteten i Sverige att utlänningar som tillhör kriminella gäng ska utvisas även om de ännu inte blivit dömda för brott. Han sade vidare att dagens utbredda gängkriminalitet orsakats av en oansvarig invandringspolitik och en

65 Se [Man burned Quran and bacon - guilty of hate crime - Radio Sweden | Sveriges Radio](#)

66 Paludan är även ledare för det danska politiska partiet Stram kurs. Se även [Danish-Swedish far-right leader denied entry to UK to burn Qur'an | The far right | The Guardian](#)

67 Se [En person åtalad för hets mot folkgrupp i Malmö | Åklagarmyndigheten \(tt.se\)](#) (på svenska) och [Danish far-right extremist charged over Quran burnings - POLITICO](#)

68 Se [Richard Jomshof efter förhöret – är formellt misstänkt \(aftonbladet.se\)](#) (på svenska med karikatyrteckningar på engelska).

69 Se [Richard Jomshof, SD, har inte gjort sig skyldig till hets mot folkgrupp - frias från misstankar - DN.se](#) (på svenska). [Förundersökningen mot Richard Jomshof \(SD\) läggs ner | SVT Nyheter](#) (på svenska).

70 Rapport från Brottsförebyggande rådet (Brå), sidan 7, som nås via: https://bra.se/download/18.366598ab19270941a1c18a2/1728991244993/2022_11_Afrofobiska-hatbrott.pdf

71 Se [Prideflaggan pryder Sagerska huset under årets Pridevecka - Regeringen.se](#)

misslyckad integrationspolitik.⁷² ECRI noterar med oro att ett jämställande av invandring och etnicitet med kriminalitet riskerar föranleda att människor med invandrar- eller minoritetsbakgrund utsätts för mer hatretorik och hatbrott.

44. ECRI rekommenderar att offentliga personer, exempelvis ämbetsmän på hög nivå och politiker, med skärpa uppmanas att direkt, bestämt och offentligt ta ställning mot rasistisk och hbtqi-fobisk hatretorik och reagera på alla sådana uttryck med kraftfulla uttalanden mot hatretorik och med positiva resonemang, samt att främja förståelse mellan olika samhällsgrupper, bland annat genom att visa solidaritet med de som utsätts för hatretorik. Rörande detta hänvisar ECRI till sin allmänna policyrekommendation nr 15 om att bekämpa hatretorik, rekommendation CM/Rec (2022)16 från Europarådets ministerkommitté om att bekämpa hatretorik samt De europeiska politiska partiernas stadga för ett icke-rasistiskt samhälle som fått stöd av Europarådets parlamentariska församling i dess resolution 2443 (2022).
45. I dess 2018 sammanfattande iakttagelser om Sverige uttryckte FN:s kommitté för avskaffande av rasdiskriminering (CERD) oro för att Sverige fortsatt att "tillåta bildande av organisationer som uppmuntrar och hetsar till rashat". En partiöverskridande kommitté utsågs därefter för att överväga ett förbud mot rasistiska organisationer genom en ny strafflagstiftning. Den föreslog att de två nya brottsrubriceringarna organiserad rasism och stöd åt organiserad rasism införs i strafflagstiftningen. Den föreslog även en specifik straffskala för allvarliga fall av organiserad rasism. ECRI upplystes om att rapporten skickats runt för remissyttranden⁷³ och att dylika yttranden granskades av regeringen, som med stöd av en tillfällig riksdagskommitté även utforskade andra vägar för att begränsa eller förbjuda rasistiska organisationers aktiviteter.⁷⁴ ECRI uppmanar myndigheterna att på allvar överväga sådana lagstiftningsåtgärder, med tillbörlig hänsyn tagen till ECRI:s allmänna policyrekommendation nr 7 om nationell lagstiftning för att bekämpa rasism och rasdiskriminering.
46. Vad det gäller mediernas reglering kan Myndigheten för press, radio och tv, vilken utgör en del av Mediemyndigheten⁷⁵ och verkar enligt föreskrifterna i radio- och tv-lagen,⁷⁶ tillämpa en regel om "särskild påverkan" för program eller scener som kan uppfattas som diskriminerande, vilket betyder att ett programföretag inte får sända program eller scener som är uppenbart kränkande mot personer baserat på deras hudfärg, etnicitet, religion eller sexuella läggning.⁷⁷ Public service-företag är dessutom skyldiga att vara opartiska. Konsekvensen för ett programföretag som bryter mot lagen eller licensreglerna är att det måste publicera det aktuella beslutet från Myndigheten för press, radio och tv. Exempelvis beslutade denna myndighet att Sveriges Television AB (SVT) bröt mot tillämpliga regler om opartiskhet då företaget i ett debattprogram med ledare för de politiska partierna som hölls den 5 augusti 2022 klippte in en bild av två brinnande polisbussar tillsammans med texten "integration" i tv-bilden. Myndigheten för press, radio och tv ansåg att tv-programmet antydde att upploppen där polisfordonen blev uppbrända skulle vara en direkt följd av brister i ansträngningarna att integrera invandrare. SVT publicerade då information om beslutet från Myndigheten för press, radio och tv.⁷⁸

72 Se <https://www.government.se/speeches/2023/09/prime-minister-ulf-kristerssons-address-to-the-nation/>

73 Sveriges rapport den 5 januari 2023 till CERD nås via tinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CERD%2FC%2FSWE%2F24-25&Lang=en

74 Se [Några frågor om grundläggande fri- och rättigheter - Regeringen.se](#) (på svenska).

75 Se [Mediemyndigheten \(på engelska\)](#)

76 Nås via [Radio- och tv-lag \(2010:696\) | Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#) (på svenska).

77 Sammanställningar av beslut av Mediemyndigheten som förklarar dess praxis publiceras för att underlätta för sändningsbolag av efterleva dem, se <https://mediemyndigheten.se/globalassets/dokument/publikationer/granskat-och-klart/granskat-och-klart---mediets-genomslagskraft-2019.pdf>.

78 Se [SVT:s Agenda fällt av granskningsnämnden för partiledardebatten | SVT Nyheter](#) (på svenska).

B. Hatmotiverat våld

47. Brå samlar in data om hatbrott och dessa publiceras vartannat år.⁷⁹ Sedan 2022 har det getts större möjligheter att lägga till uppgifter om specifika grunder för hatet i databasen. För 2022 registrerade Brå 2 695⁸⁰ polisrapporter med ett eller flera identifierade hatbrottsmotiv i varje rapport. Ungefär hälften av rapporterna med ett registrerat hatmotiv (53 %) klassificerades som främlingsfientliga eller rasistiska hatbrott, däribland var 17 % afrofobiska hatbrott, följt av hatbrott riktade mot en religiös grupp (16 %),⁸¹ medan 12 % av hatbrotten hade begåtts med ett hbtqi-fobiskt hatmotiv.⁸²
48. Enligt de data som mottagits av Kontoret för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (ODIHR) inom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa dokumenterades 3150 hatbrott av polisen under 2020, av vilka 334 ledde till åtal. Motsvarande siffror 2018 var 5 858 och 214. Svenska myndigheter pekar på en markant minskning av rapporterade hatbrott från 2018 till 2022, men känner inte till skälen för detta. Det absolut vanligaste hatbrottsmotivet var både 2018 och 2020 rasism och främlingsfientlighet.
49. I Brå:s rapport 2021 om islamofobiska hatbrott⁸³ noteras att antimuslimska hatbrott tar många olika former och inte är begränsade till någon särskild plats, tid eller person. Emellertid drabbas vissa muslimer mer än andra, i synnerhet kvinnor och män som bär kläder vilka uppfattas som muslimska.⁸⁴
50. Dessutom framstår det som att upprepade fall av vandalism mot moskéer och andra muslimska lokaler kan leda till mycket höga försäkringskostnader för byggnader som bedöms vara utsatta för sådana risker.⁸⁵ Det pågår en politisk diskussion angående statliga garantier eller andra former av ekonomiskt stöd för religiösa organisationers försäkringar, ett förslag⁸⁶ som ECRI ser positivt på.⁸⁷
51. I sin rapport 2019 om antisemitiska brott pekar Brottsförebyggande rådet på antisemitiska händelser i skolor, på arbetsplatser, på offentliga platser och online - vilka får judiska personer att känna sig otrygga och begränsar deras deltagande i samhällslivet.⁸⁸
52. Hatbrott mot mörkhyade personer och personer av afrikanskt ursprung utmärks generellt av vanligt förekommande fysiskt våld. Offren är enligt uppgift ofta unga, många av dem barn.⁸⁹ Brå:s utredning visar också att offrens förtroende för

79 Emellertid ändrades metoden för datainsamling 2020, vilket innebär att statistiken från detta år och framåt inte kan jämföras med den för tidigare år, ett faktum som bör tas i åtanke vid studier av de siffror som anges i paragraf 48.

80 Observera att vissa rapporter angav mer än ett hatmotiv, så att det totala antalet hatmotiv som dokumenterats i rapporterna var 2834.

81 Bland dessa hatbrott klassificerades 8 % som islamofobiska (mestadels trakasseri), 4 % som antisemitiska (mestadels hets mot folkgrupp), 3 % som "andra hatbrott mot religiösa grupper" och 1 % som kristofobiska.

82 Se [Hatbrottsstatistik - Brottsförebyggande rådet \(bra.se\)](#) (på svenska).

83 Rapportens namn är Islamofobiska hatbrott och den nås via [Islamophobic hate crime. Summary of report 2021:3](#)

84 Stycke 95 i Sveriges rapport den 5 januari 2023 till CERD, som nås via [tinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CERD%2F2023.12.12.1&Lang=en](#)

85 Se 2021 Brå:s rapport 2021:3 om islamofobiska hatbrott (rapportens namn: Islamophobic hate crime), sidan 10, som nås via [https://bra.se/download/18.5e0f78b192bd39b2322a34/1730099438562/2021_3_Islamophobic_hate_crime.pdf](#)

86 En riksdagsledamot har lagt fram en motion som föreslår införande av statliga garantier eller stöd för dessa försäkringar, men Riksdagen har inte tagit ställning till motionen.

87 Se [Statligt försäkringsskydd till utsatta trossamfund \(Motion 2023/24:944 av Dzenan Cisiija \(S\)\) | Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#)

88 En sammanfattning på engelska finns på [https://bra.se/download/18.3808406a192bd2f0b724059/1730283446553/2019_4_Antisemitic_hate_crime.pdf](#), eller originalet på svenska på [Antisemitiska hatbrott](#)

89 Rapport från Brottsförebyggande rådet (Brå), sidan 7, som nås via: [https://bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2022-11-24-afrofobiska-hatbrott.html#:~:text=Afrofobi%20%C3%A4r%20det%20vanligaste%20motivet,en%20h%C3%B6g%20f%C3%B6rekomst%20av%20v%C3%A5ld.](#)

rättsväsendet, i synnerhet polisen, är lågt. Det bristande förtroendet för rättsväsendet förstärks av en låg uppklarandegrad för denna typ av hatbrott. Därför föreligger det en betydande underrapportering av hatbrott mot mörkhyade och personer med afrikanskt ursprung, något som bekräftades av talespersoner inom civilsamhället vid besöket i Sverige 2024.

53. ECRI rekommenderar att myndigheterna skapar strukturer för dialog och samverkan mellan brottsbekämpande myndigheter och samhällsgrupper med mörkhyade personer och personer med afrikanskt ursprung, i syfte att skapa förtroende och uppmuntra medlemmar av dessa samhällsgrupper att träda fram och rapportera de hatbrott de utsätts för.
54. Det bör noteras att medan det är polisen som identifierar hatincidenter och hatbrott är polisens och åklagarmyndighetens respektive system för att dokumentera dessa skilda från varandra och inte nödvändigtvis överensstämmande. Dessutom är domstolarna inte skyldiga att ange i sina domar om skärpt straff på grund av hatmotiv övervägts.
55. Hatmotiverat våld mot en skyddad grupp täcks av flera olika straffrättsliga bestämmelser, exempelvis om överfall, där hatmotiv betraktas som en försvårande omständighet.⁹⁰ Men det är mycket ovanligt med domar där hatmotiv nämns som en försvårande omständighet.⁹¹
56. ECRI rekommenderar att oidentifierade och uppdelade data systematiskt och konsekvent samlas in och analyseras av svenska straffrättsliga myndigheter under hela processen då ett hatbrott behandlas, från det att det anmäls och dokumenteras fram till åtal och domslut samt stöd efter fällande dom och alternativa påföljder. I det arbetet bör myndigheterna låta sig inspireras av ministerkommitténs rekommendation CM/Rec(2024)4 om att bekämpa hatbrott. Vid behov kan stöd sökas från Europarådet.
57. I tre av sju polisregioner (Stockholm, Göteborg och Malmö) har specialiserade hatbrottsgrupper skapats inom polisen.⁹² De har inte enbart i uppgift att undersöka hatbrottsincidenter, utan spelar även en viktig roll för att tillhandahålla utbildning för andra poliser, för att försöka säkerställa ett konsekvent och välunderbyggt tillvägagångssätt vid sådana brott i hela landet. Dessutom finns det särskilda hatbrottsutredare i alla sju polisregionerna.⁹³ Den svenska polisen arrangerar utbildningar för poliser lokalt för att förbättra deras hantering av hatbrott, inbegripet fall med hbtqi-personer som utsatts för hatbrott.⁹⁴ Inom Bergslagens mentorprojekt hålls ytterligare program för poliser på regional och nationell nivå för att stärka deras förmåga att hantera hatbrott mot hbtqi-personer.
58. ECRI ser positivt på de ansträngningar som gjorts för att öka polisers kapacitet att utreda hatbrott mot hbtqi-personer. Emellertid noterar ECRI att enligt talespersoner inom civilsamhället är polisens förmåga att utreda hatbrott med hbtqi-personer som offer bristfällig, vilket kan ha ett samband med en otillräcklig förståelse för de behov och den verklighet som utsatta hbtqi-personer upplever. ECRI uppmanar

90 Enligt kapitel 29, avsnitt 2 i den svenska brottsbalken måste en domstol då den bedömer straffvärde ta hänsyn till om ett motiv för ett begånget brott var att kränka en person eller befolkningsgrupp grundat på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, religiös tro, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck, eller annan liknande omständighet.

91 Brås rapport 2021:3 om islamofobiska hatbrott (rapportens namn: Islamophobic hate crime), sidan 11, som nås via https://bra.se/download/18.5e0f78b192bd39b2322a34/1730099438562/2021_3_Islamophobic_hate_crime.pdf

92 I de sammanfattande iakttagelserna om Sverige 2018 välkomnar CERD inrättandet av dessa specialiserade hatbrottsgrupper. Emellertid beklagade CERD att de inte finns i hela landet. Se CERD:s sammanfattande iakttagelser den 6 juni 2018 om den kombinerade rapporten för den 22:a och 23:e perioden från Sverige, sidan 2, som nås via <https://www.ohchr.org/en/documents/concluding-observations/cerdcsweco22-23-committee-elimination-racial-discrimination>

93 See [National frameworks to address hate crime in Sweden | HCRW \(osce.org\)](#)

94 Under 2021 samverkade polisen (polisregion syds demokrati- och hatbrottsgrupp) med Malmö stad och Malmö Pride i att kommunicera med allmänheten för att stärka förståelsen om hatbrott och hur sådana brott rapporteras till myndigheterna. Som en del i projektet utbildades polispersonal i frågor som rör hbtqi och hatbrott.

myndigheterna att ytterligare stärka polisernas förmåga att utreda hatbrott mot hbtqi-personer, inbegripet att förbättra tillämpliga rutiner och arbetsmetoder genom att utfärda adekvata riktlinjer.

59. År 2022 utfärdade Riksåklagaren nya riktlinjer som understryker behovet av grundlig utredning och prioritering av brott som eventuellt motiverats av hat. Den grundläggande utbildningen för alla åklagare innehåller en del om hatbrott, och alla åklagarmyndigheter har en specialiserad åklagare för hantering av sådana mål. Det finns mellan 40 och 45 åklagare i Sverige som är särskilt inriktade på att hantera hatbrott. Dessa träffas en gång varje år för att utbyta erfarenheter. Åklagarmyndigheten arrangerar även konferenser och webinarier inriktade på hatbrott, bland annat motiven bakom sådana brott, för att hjälpa åklagare att hantera hatbrottsmål bättre.
60. Svenska Domstolsakademin tillhandahåller utbildning för domare och andra domstolsanställda jurister. Utbildningarna inbegriper diskussioner om att döma i hatbrottsmål.
61. I december 2016 lanserade regeringen en Handlingsplan för att bekämpa rasism och liknande former av fientlighet och hatbrott. Handlingsplanen, som tillämpades vid tiden för besöket i Sverige i april 2024, tillhandahåller en struktur för mer specifika åtgärder mot hat riktat mot specifika religiösa eller etniska grupper. I den femte rapporten rekommenderar ECRI att tydliga indikatorer och mål fogas till denna handlingsplan.⁹⁵ I juli 2022 la regeringen fram fem åtgärdsprogram, kopplade till handlingsplanen, med generella åtgärder för att bekämpa hat mot fem olika etniska eller religiösa grupper,⁹⁶ nämligen judar, samer, muslimer, personer med afrikanskt ursprung och romer. Dessa fem nya åtgärdsprogram innebär att det finns institutionella ansvarsområden, och i vissa fall öronmärkta medel, för arbetet mot antisemitism,⁹⁷ rasism mot samer,⁹⁸ islamofobi,⁹⁹ afrofofi¹⁰⁰ och antiziganism.¹⁰¹
62. Under besöket i Sverige 2024 fick ECRI:s delegation veta att en ny handlingsplan mot rasism och hatbrott höll på att förberedas¹⁰² och att gruppsspecifika åtgärdsprogram skulle tas med i den generella handlingsplanen. ECRI uppmanar med skärpa svenska myndigheter att snarast fullfölja den nya handlingsplanen mot rasism och hatbrott, i nära samråd med DO och berörda aktörer inom civilsamhället, med särskilt fokus på specifika former av rasism som antisemitism, antimuslimsk rasism, rasism mot personer med afrikanskt eller arabiskt ursprung, personer med invandrarbakgrund, antiziganism och antisamisk rasism, med tillhörande tydliga framstegsindikatorer samt säkerställande av uthålliga och tillräckliga ekonomiska resurser för ett verkningsfullt tillämpande.

III. INTEGRATION OCH INKLUDERANDE

A. Invandrare

63. Enligt data från november 2023¹⁰³ har Sverige en befolkning på drygt 10,5 miljoner, av vilka över 20 % är utlandsfödda.¹⁰⁴ Under perioden januari-maj 2024 var för

95 Se <https://rm.coe.int/fifth-report-on-sweden-swedish-translation-/16808b5c5a>, stycke 42.

96 Se [Action Plan to combat racism and hate crime - Government.se](#)

97 <https://www.government.se/information-material/2023/02/action-programme-to-combat-antisemitism/>

98 <https://www.government.se/information-material/2023/02/action-programme-to-combat-racism-against-sami/>

99 <https://www.government.se/information-material/2023/02/action-programme-to-combat-islamophobia/>

100 <https://www.government.se/information-material/2023/02/action-programme-to-combat-afrophobia/>

101 <https://www.government.se/information-material/2023/02/action-programme-to-combat-antigypsyism/>

102 Se [Regeringen tar fram handlingsplan mot rasism och hatbrott | SVT Nyheter](#) (på svenska).

103 [Befolkningsstatistik \(scb.se\)](#)

104 2022 års data, som nås via [Summary of population statistics 1960-2023](#)

första gången på årtionden antalet personer som lämnade Sverige fler än de inflyttade, inte minst på grund av ett markant minskat antal asylsökande. Regeringen förklarar nettominskningen av den utlandsfödda befolkningen bland boende i Sverige med sin mer restriktiva invandringspolitik.¹⁰⁵

64. I december 2023 utsåg regeringen en utredning¹⁰⁶ angående ändringar i kraven om samhällsorientering för nyanlända invandrare. Utredningens slutsatser ska överlämnas till regeringen senast 30 april 2025, med förslag på ändringar angående samhällsorienteringen, med målet att den ska bli obligatorisk, att man ska skapa en nationell läroplan med ökad inriktning på grundläggande värden i det svenska samhället (exempelvis demokrati och jämställdhet mellan könen) samt införa ett prov.
65. Olika myndighetsnivåer har olika ansvarsområden inom integrationsåtgärderna för invandrare. Arbetsmarknadsdepartementet har det övergripande ansvaret, och de 21 länsstyrelserna ansvarar för den regionala samordningen av nationella åtgärder. Sveriges 290 kommuner ansvarar för invandrades bosättning,¹⁰⁷ tillhandahåller kurser i svenska språket och samhällsorientering,¹⁰⁸ vuxenutbildning¹⁰⁹ och ger barn plats i förskolor och skolor.
66. Arbetsförmedlingen erbjuder ett etableringsprogram¹¹⁰ för nyanlända invandrare i åldrarna 20-65 år som nyligen fått uppehållstillstånd som flyktingar eller erhållit subsidiärt skydd. Det är även tillgängligt för deras familjemedlemmar. Etableringsprogrammet består av individuellt anpassade aktiviteter och stöd för att underlätta integration i samhället och på arbetsmarknaden. En utredning för utvärdera etableringsprogrammet pågår, i syfte att vidareutveckla det, i synnerhet genom att lägga mer vikt vid stöd till utlandsfödda kvinnor.
67. Tidöavtalet innefattar oroväckande förslag som skulle kräva att asylsökande betalar för sitt eget mottagande,¹¹¹ inbegripet sjukvård med undantag av tandvård, och som skulle höja kraven för att få uppehållstillstånd samt minska det socioekonomiska stödet till invandrare.¹¹² Hänvisning görs till ECRI:s rekommendation i paragraf 84.

Utbildning

68. Sedan juli 2022 finns ny lagstiftning som syftar till att öka andelen barn som deltar i förskoleundervisning. Regelverket är särskilt fokuserat på barn med behov av att

105 Se [People leaving Sweden will exceed immigrants in 2024 – DW – 08/18/2024](#)

106 Se [En förbättrad samhällsorientering för nyanlända - Regeringen.se](#) (på svenska).

107 En utredning om ett nytt system för bosättning av nyanlända tillsattes i mitten av februari 2024. Lagen om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning (2016:38) som ålägger alla kommuner att ordna bostad åt nyanlända kommer framöver att avskaffas och ersättas av en modell med större kommunalt inflytande. Enligt den nuvarande lagen om bosättning från 2016 bestäms fördelningen av invandrare mellan kommuner enligt förhållandena på den lokala arbetsmarknaden, befolkningsmängden och det sammanlagda antalet nyanlända invandrare, ensamkommande barn och asylsökande som redan bor i kommunen.

108 Samhällsorientering finansieras av staten och tillhandahålls av kommunerna till flertalet nyanlända invandrare som fått uppehållstillstånd. Kursen är på 100 timmar.

109 Svenska för invandrare (SFI) är en kurs i svenska språket som erbjuds kostnadsfritt inom den kommunala vuxenutbildningen (Komvux). Syftet med SFI är att ge vuxna invandrare grundläggande kunskaper i svenska språket. Personer som har uppehållstillstånd, är skrivna i en svensk kommun och inte kan svenska har rätt till SFI-utbildning från det andra halvåret det år de fyller 16 år. Kommunen är skyldig att erbjuda SFI åt behöriga personer, som ska ha möjlighet att påbörja kursen inom tre månader från att dessa har registrerats som boende i kommunen. Utbildningen är kostnadsfri för individen och finansieras av staten och kommunen. Alla antagna studenter får minst 15 timmars undervisning per vecka.

110 Se [Etableringsprogrammet - Arbetsförmedlingen \(arbetsformedlingen.se\)](#)

111 Enligt uppgifter från myndigheterna i januari 2025 hade en offentlig utredning tillsatts för att undersöka om det var möjligt att kräva att asylsökande i högre grad betalar eller på annat sätt bidrar till kostnaderna för de materiella mottagningsvillkoren. Utredningens resultat las fram i ett slutbetänkande i oktober 2024 (SOU 2024:68), och detta innehåller inga förslag som kräver att alla asylsökande betalar hela kostnaden för sitt mottagande. Emellertid finns det ett förslag om att asylsökande med egna medel i högre grad ska bidra till sina sjukvårdskostnader, nämligen genom att betala samma patientavgifter som invånare i Sverige.

112 Civil Rights Defenders rapport 12 december 2023 "One year with the Tidö Agreement – as a whole, it is worrying", sidan 7. Nås via https://crd.org/wp-content/uploads/2023/12/Tidogranskning_final_ENG.pdf

förbättra sin svenska. Kommunerna är skyldiga att kontakta vårdnadshavare med barn som inte går i förskolan och upplysa dem om nyttan av att delta och barns rättighet att delta. Kommunerna måste även tillhandahålla reserverade platser i förskolan för barn som är i behov av aktiviteter för språkutveckling, exempelvis barn som bott i Sverige kort tid. Under besöket 2024 informerades ECRI:s delegation av myndigheterna om att denna satsning på närvaro i förskolan redan gett resultat i form av högre deltagande bland de berörda barnen, vilket antas underlätta deras deltagande i grundskolans vanliga undervisning.¹¹³

69. Sedan 2016 definieras begreppet "nyanlända elever" i skollagen som elever vilka nyligen har flyttat till Sverige från ett annat land och är 7 till 18 år gamla. En nyanländ elevs sedan tidigare inhämtade kunskaper utvärderas,¹¹⁴ såvida en sådan utvärdering inte är uppenbart onödig. De kan ha rätt till upp till fyra års särskilt stöd för att kunna följa med i skolans undervisning. De kan få studera vissa ämnen, men inte alla, i en förberedande klass¹¹⁵ i upp till två år, i syfte att förbereda dem för att studera alla ämnen i en vanlig klass. För invandrade elever som ska fortsätta på gymnasiet måste en individuell studieplan överenskommas inom två år efter ankomsten. Invandrade elever som går på gymnasiet har rätt till individuellt stöd på sitt eget modersmål. Även om myndigheterna tillstår att det är svårt att finna skolpersonal så att alla skolor kan erbjuda stöd på modersmålet i alla språk inom den mångfald av språk som talas av elever i svenska skolor, anser ECRI att tillhandahållandet av stöd på elevers modersmål är en **god praxis**.
70. Enligt Statistikmyndigheten SCB (2022) är andelen svenskar med eftergymnasial utbildning ungefär den samma för personer födda i Sverige (48 %) och personer födda i andra länder (43 %). Det samma gäller för personer med en högre utbildning om minst tre år på högskolenivå (31 % jämfört med 29 %). Vad det gäller andelen som hoppar av gymnasiet visar statistik att under tre års utbildning hoppar invandrarestudenter av oftare än infödda studenter: under första året 2,1 % jämfört med 1,7 % för infödda svenska studenter, under det andra året 3,5 % jämfört med 1,8 % för infödda svenska studenter och under tredje året 9,9 % jämfört med 5,1 % för infödda svenska studenter.¹¹⁶ ECRI anser att dessa siffror visar på en generellt sett väl fungerande utbildning för invandrare.

Anställning

71. Arbetsgivarverket¹¹⁷ uppskattar att 22,3 % av de offentligt anställda 2022 hade invandrarbakgrund, vilket är en kraftig ökning från 10,6 % 2002.¹¹⁸ I Malmö har 44 % av de offentligt anställda invandrarbakgrund, fast andelen är lägre på chefsnivå, med cirka 23 %. Enligt flera talespersoner som delegationen mötte under besöket 2024 i Sverige är det sannolikt att andelen på nationell nivå kommer att minska som ett resultat av ett regeringsinitiativ för att införa säkerhetskontroller vilka möjliggör att neka anställning av kandidater med "anknytning till fientliga stater". Detta kan även inbegripa kandidaters anhöriga. Detta i kombination med att antalet poster inom den offentliga sektorn som klassificeras som känsliga ökar snabbt gör att andelen personer med invandrarbakgrund inom offentlig sektor förväntas minska ytterligare. ECRI uppmanar myndigheterna att vidta åtgärder av det här slaget med största försiktighet och att det även införs policyer som syftar

113 Det finns ingen statistik om invandrabarns prestation i förskolan. I den obligatoriska skolan fick 57,3 % av de barn som invandrat till Sverige efter 2013 behörighet för vidare studier (flickor 59,7 % och pojkar 55,1 %). I gymnasiet fullföljde 21,3 % av de ungdomar som nyligen invandrat till Sverige sin utbildning (flickor 24,2 %, pojkar 19,0 %).

114 Kapitel 3, paragraf 12 c i skollagen, som nås via [Skollag \(2010:800\) | Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#) (på svenska)

115 Kapitel 3, paragraf 12 i skollagen.

116 Svar från Sveriges regering på frågor efter ECRI:s sjätte utvärderingsomgång.

117 [På engelska \(arbetsgivarverket.se\)](#)

118 Se myndighetsrapporter på: [Staten i siffror: anställda i staten \(arbetsgivarverket.se\)](#)

till att säkerställa att sammansättningen av offentliganställda och annan personal inom den offentliga sektorn i högre grad motsvarar befolkningens mångfald.

72. Sysselsättningsgraden inom den utlandsfödda delen av befolkningen ökade sakta från 2011 till 2019, men sjönk 2020 efter utbrottet av covid-19, och var 60,6 % 2021. Efter att pandemiutbrottet börjat dämpas ökade siffran till 67,1% 2023. Samtidigt ökade arbetslösheten bland dessa personer och var nära 20 % 2021, efter att ha legat på omkring 15 % under åren före pandemin. Den föll sedan till nivåer motsvarande före pandemin 2022, och låg på 15,1 % 2023. Som jämförelse var den totala sysselsättningsgraden i Sverige 69,4 % 2023, alltså 2,3 % högre än bland utlandsfödda.¹¹⁹ Säsongsjusterad statistik för arbetslösheten visar att 4,6 % av de födda i Sverige är arbetslösa, jämfört med 20 % bland utlandsfödda.¹²⁰
73. Både forskning och de erfarenheter som samlats in av DO visar att personer med arabiskt- eller muslimskt klingande namn, i synnerhet män, tvingas ansöka till lediga tjänster mellan två och fyra gånger fler än ansökande med svensk klingande namn för att få svar på en ansökan, även om personerna är födda i Sverige och har högre kvalifikationer. Specifikt vad det gäller anställning inom den offentliga sektorn berättade företrädare för det muslimska civilsamhället som ECRI:s delegation mötte under sitt besök i Sverige om allt striktare bakgrundskontroller för muslimska sökande, vilket gjort det än mer utmanande för dem att skaffa en anställning. Dessutom minskar en adress i ett socioekonomiskt svagare område, där det mestadels bor personer med invandrarbakgrund, möjligheten att få svar av arbetsgivare.
74. På den positiva sidan noterar ECRI att det ges offentliga bidrag till arbetsgivare som anställer personer vilka är missgynnade på arbetsmarknaden, som kan få etableringsjobb.¹²¹ Utöver långtidsarbetslösa räknas även nyanlända invandrare till denna grupp.

Boende

75. Forskning tyder på att hindren på den svenska bostadsmarknaden generellt sett har ökat för personer med arabiskt eller muslimskt klingande namn.¹²²

Sjukvård

76. ECRI informerades om anklagelser om diskriminering baserad på etnicitet inom svensk sjukvård. I ett fall rörande en utländsk medborgare som drabbats av hjärnblödning och som inte fick adekvat vård först av ambulanspersonalen och därefter på sjukhuset, bedömde Göteborgs tingsrätt 2019 det som bevisat att patientens etnicitet var ett skäl till den otillräckliga vård han fick, och som ledde till att han dog. Ambulanspersonalen skrev anteckningar som "kulturell svimning?" i ambulansjournalen.¹²³
77. För att söka vård i Sverige krävs god hantering av digitala funktioner och bra färdigheter i svenska, eftersom symtom behöver beskrivas korrekt online. Detta är ett hinder för att få god tillgång till sjukvård, särskilt för invandrare. ECRI uppmanar svenska myndigheter att säkerställa att lämpliga tolktjänster tillhandahålls inom hela landets sjukvårdssystemet och att främja tillgången till information om tillgången till sjukvård på olika språk, inbegripet på webbplatser för att boka vårdbesök och genom att utveckla verktyg för översättning av viktiga termer rörande hälsa.

119 Se <https://www.statista.com/statistics/528421/sweden-foreign-born-population-by-employment-status/>.

120 Källa: Statistikmyndigheten SCB, nås via [Stora skillnader i arbetslöshet mellan utrikes och inrikes födda \(scb.se\)](#)

121 I november 2022 skrev [LO, Unionen](#) och [Svenskt Näringsliv](#) under ett avtal om etableringsjobb, se [Etableringsjobb - Arbetsförmedlingen \(arbetsformedlingen.se\)](#)

122 [Not for you! The cost of having a foreign-sounding name in the Swedish private housing market \(gu.se\)](#)

123 Se <https://www.equalitylaw.eu/downloads/5462-sweden-direct-discrimination-in-connection-with-emergency-health-care-84-kb>

Familjeåterförening

78. Kraven för familjeåterförening skiljer sig i vissa avseenden åt beroende på vilken rätt till uppehålle den familjemedlem som redan vistas i Sverige har. Om personen har tillfälligt uppehållstillstånd som flykting eller skyddsbehövande krävs det att denna har rimliga förutsättningar att erhålla permanent uppehållstillstånd för att familjeåterförening ska beviljas. I de flesta fall som rör familjeåterförening måste personen i Sverige kunna påvisa tillräcklig inkomst för att försörja sig själv och familjemedlemmar som kommer till landet, samt ha en bostad som är tillräckligt stor och håller godtagbar standard. Det finns vissa undantag från försörjningskravet, exempelvis om personen som finns i Sverige är flykting.¹²⁴
79. Det bör observeras att tillägg till Utlänningslagen i November 2023, tillämpliga från 1 december 2023, innebär striktare krav för familjeåterförening.¹²⁵ Till exempel höjdes åldersgränsen för familjeåterförening för sambor från 18 till 21 år, vilket innebär att både den person som redan bor i Sverige och den person som ansöker om uppehållstillstånd generellt sett behöver vara minst 21 år gamla. Inkomst- och bostadskraven för den redan boende måste betraktas som höga. Exempelvis krävs för en familj med två vuxna och två barn åtminstone cirka 1400 euro utöver kostnader för bostad.

Uppehållstillstånd

80. Sedan november 2023 har inkomstkravet höjts för att arbetskraftsinvandrare till Sverige ska få uppehållstillstånd. Den lägsta inkomst som krävdes dubblades från 13 000 SEK till 28 480 SEK (cirka €2 480).¹²⁶ Under 2023 utfärdades 102 139 uppehållstillstånd, av vilka endast 5 010 var permanenta.¹²⁷ Detta var en markant minskning från 142 000 utfärdade uppehållstillstånd 2022. De huvudsakliga skälen till detta var att antalet personer från Ukraina som sökte skydd i Sverige minskade 2023, samt Sveriges minskade mottagande av kvotflyktingar. Dessutom har Migrationsverket ökat sina ansträngningar för att upptäcka och återkalla felaktigt utfärdade tillfälliga uppehållstillstånd, vilket ledde till att cirka 11 000 återkallades under 2023, en ökning från 4 800 under 2022.¹²⁸
81. Tidöavtalet syftar till att färre uppehållstillstånd ska utfärdas, och att man ska avskaffa permanenta uppehållstillstånd helt och hållet.¹²⁹ Under ECRI:s besök i Sveriges påpekade representanter för civilsamhället som delegationen mötte att ett avskaffande av permanenta uppehållstillstånd sannolikt kommer att leda till ökade problem med mental ohälsa bland invandrare och göra det svårare för dem att få sjukvård.
82. Ett av de mest oroande förslagen vad det gäller uppehållsrätt i Tidöavtalet är att man vill utreda möjligheten att deportera utländska medborgare för så kallad bristande vandel, vilket skulle innebära att en person visar bristande respekt för grundläggande värden i det svenska samhället.¹³⁰ ECRI anser att bristen på tydlighet i vad som skulle utgöra bristande respekt mot dessa värden kan leda till missbruk.

124 För flyktingar ska försörjningskravet normalt bara tillämpas om ansökan om uppehållstillstånd för familjeåterförening gjordes mer än tre månader efter att den redan boende fick flyktingstatus.

125 Mer information om den ändrade lagstiftningen finns på svenska Migrationsverkets hemsida: [Amended rules for family reunification - Migrationsverket](#)

126 Se [Försörjningskravet för arbetskraftsinvandrare höjs - Regeringen.se](#) (på svenska).

127 Se Migrationsverkets statistik på <https://www.migrationsverket.se/download/18.356ea417185caa4f2263d6/1704369151775/Beviljade%20uppeh%C3%A5llstillst%C3%A5nd%202023.xlsx> (på svenska).

128 Se Migrationsverkets data på [Minskat antal uppehållstillstånd 2023 – Migrationsverket](#) (på svenska).

129 Se analysen av Tidöavtalet från Civil Rights Defenders, sidorna 6-7, som nås via https://crd.org/wp-content/uploads/2022/12/Analysis-of-the-Tido-Agreement_Civil-Rights-Defenders_221024.pdf

130 Sidan 7 i den engelska versionen av utredningen.

83. Enligt Sveriges regering ligger en misslyckad integration bakom gängvåld och andra negativa företeelser som nyligen uppmärksammats i dagens svenska samhälle.¹³¹ I ljuset av ovanstående iakttagelser ser ECRI med oro på olika åtgärder som vidtagits eller planeras inom ramarna för Tidöavtalet. Exempelvis kommer striktare villkor för familjeåterförening, en rörelse bort från en politik där invandrare tilldelas permanenta uppehållstillstånd och deportation av utländska medborgare vars beteende inte anses vara lämpligt, inte att befrämja en mer framgångsrik integration, utan leda till motsatsen, då detta sannolikt kommer att öka känslan av marginalisering och uteslutande.
84. ECRI rekommenderar att svenska myndigheter ser över och tar fram policyer som syftar till att förbättra integrationen av utländska medborgare som bor i Sverige samt avstår från alla åtgärder, även på lagstiftande nivå, som kan leda till orättmätig särbehandling av sådana personer. I detta sammanhang bör myndigheterna söka inspiration i Europarådets Model Framework for an Intercultural Integration Strategy at the National Level. Vid behov kan stöd sökas från Europarådet.

Naturalisering

85. För närvarande är en fastställd identitet, lägst 18 års ålder, permanent uppehållstillstånd, boende i Sverige under en viss tidsperiod (i regel fem år) och "godandel" förutsättningar för naturalisering i Sverige.¹³²
86. Under senare år har ett stort antal invandrare erhållit medborgarskap, som mest 90 000 under 2022. Under 2023 minskade antalet till 67 789, och under första kvartalet 2024 var antalet nya medborgarskap 21 019.¹³³ Naturalisering och andra beslut av Migrationsverket är långdragna processer.
87. Till följd av Tidöavtalet 2023 tillsatte regeringen en utredning för att bland annat föreslå ett krav på självförsörjning samt högre krav på förståelse om svensk kultur som ett ytterligare villkor för medborgarskap. Förslaget förutser att de nya kraven ska träda i kraft 2027.¹³⁴ Utredningen ska även undersöka möjligheten att införa en obligatorisk lojalitetsförklaring under en medborgarskapsceremoni. ECRI förutsätter att svenska myndigheter säkerställer att nya krav för att kunna naturaliseras efterlever Europeiska konventionen om medborgarskap (ETS nr 166), till vilken Sverige är part.

B. Romer

88. Riksdagen beslöt 1999 att romer är en av Sveriges nationella minoriteter. Med detta som bakgrund erinrar ECRI om femte yttrandet om Sverige som publicerades av Europarådets Rådgivande kommitté för ramkonventionen för skydd av nationella minoriteter (ACFC) i februari 2024.¹³⁵
89. ECRI noterar att en handlingsplan mot antiziganism antogs och publicerades 2022, som ett tillägg till handlingsplanen mot rasism, liknande former av fientlighet och

131 Se statsministerns tal till nationen den 28 november 2023, som nås via <https://www.government.se/speeches/2023/09/prime-minister-ulf-kristerssons-address-to-the-nation/>

132 Även om kraven inte är uppfyllda kan en ansökan beviljas om den ansökanden tidigare varit svensk medborgare, är gift eller sammanbor med en svensk medborgare, eller om det finns andra särskilda skäl.

133 Se Migrationsverkets statistik som nås via [Statistik om ansökningar om svenskt medborgarskap - Migrationsverket](#) (på svenska).

134 Se sidan 29, [Det är helheten som oroar – ett år med Tidöavtalet - Civil Rights Defenders \(crd.org\)](#) (på svenska)

135 Mer information finns i [ACFC: 2024](#). Observera att den rådgivande kommittén hanterar frågor som rör uttryckandet av en individuell identitet, exempelvis modersmålsundervisning, medier på minoritetsspråk eller minoriteters deltagande i offentligt och politiskt liv, vilka inte hanteras av ECRI. I sitt yttrande undersökte ACFC även situationen för nationella minoriteter, som den judiska och samiska minoriteten. Då ECRI analyserar situationen från ett inkluderingsperspektiv begränsar man sig här till att bedöma romernas situation vad det gäller inkludering.

hatbrott.¹³⁶ Emellertid beklagar ECRI att det finns väldigt få planerade åtgärder som specifikt berör romer i planen.

90. ECRI informerades om att Strategin för romsk inkludering 2012-2032¹³⁷ höll på att implementeras. Och regeringen har öronmärkt 20 miljoner kronor (cirka €1,76 miljoner) under 2022–2024 för att implementera strategin, utöver reguljära medel för den generella minoritetspolitiken.
91. Även om strategins mål är lovvärda ansåg representanter för civilsamhället som ECRI:s delegation mötte under sitt besök 2024 att tillämpandet dittills inte hade varit effektivt och beklagade att strategin inte innehöll några mätbara mål, vilket gör det svårt att bedöma dess effekt.
92. Romer i Sverige möts ofta av direkt diskriminering då de söker sig till arbetsmarknaden. Faktorer som en generellt låg utbildningsnivå bland romer bidrar till strukturella hinder för anställning. Dessutom möter enligt uppgifter från civilsamhället romer ofta fördomar som försämrar deras möjligheter att få arbete. Denna situation tvingar många romska arbetssökande att hela tiden ta ställning till sin identitet och fatta beslut om ifall de ska vara öppna med sin romska bakgrund eller dölja den.¹³⁸ ECRI manar myndigheterna att vidta åtgärder för att uppmuntra arbetsgivare att mer aktivt motverka antiziganism.
93. I enlighet med regeringens beslut Ku2022/00784¹³⁹ ska Stockholms länsstyrelse (som är ansvarig för samordning och uppföljning av insatser inom strategin för romsk inkludering i hela Sverige) fördela centrala statsanslag till kommuner för att främja romsk inkludering i enlighet med förordningen om romsk inkludering (2022:259). Ett flertal kommuner har skapat sina egna handlingsplaner eller gjort andra insatser för att stödja romer.
94. ECRI noterar att vissa städer har utfört lovvärda insatser. Under sitt besök i Sverige besökte ECRI:s delegation Romska informations- och kunskapscenter (RIKC) i Malmö, vilket arbetar för att öka romers deltagande och inflytande i staden. Centret verkar under ledning av Malmös kulturförvaltning. Utöver RIKC har Malmö stad ett romskt råd med uppgift att främja romskt deltagande, arbeta mot diskriminering av romer samt främja romers språk och kultur. Den tredje viktiga delen av stödet åt romer i Malmö är IRIS-skolan, vilken kan beskrivas som en "andra chans" till vuxenutbildning för romer som av ett eller annat skäl inte lyckades fullfölja skolan då de var i skolåldern.¹⁴⁰ ECRI betraktar RIKC, romska rådet och IRIS-skolan som **god praxis**.
95. Ett annat center som ger stöd för romsk inkludering i Sverige på ett sätt liknande RIKC:s är *Romano Center i Väst*, beläget i Göteborg. Det finns även en förskola med romsk inriktning i Göteborg.¹⁴¹ Ytterligare ett lovvärt projekt är den *romska kvinnojouren*,¹⁴² ett härbärge och stödcenter för romska kvinnor i Stockholm. Centret erbjuder inte bara skyddat boende för romska kvinnor som utsatts för våld i hemmet, utan tillhandahåller även olika former av rådgivning och stöd. Slutligen har Södertörns högskola fått i regeringsuppdrag att arbeta för att främja utbildning

136 Nås via <https://www.regeringen.se/contentassets/13890f2e7d344692975d03035a2ce200/atgardsprogram-mot-antiziganism.pdf>

137 Nås via <https://www.regeringen.se/contentassets/4a3df6c115584782935d8d9efa7ab6e3/en-samordnad-och-langsigtig-strategi-for-romsk-inkludering-2012-2032-skr.-20111256> (på svenska)

138 Europeiska kommissionen [Civil society monitoring report on the quality of the national strategic framework for Roma equality, inclusion, and participation in Sweden](#) (2022) sidan 21.

139 Beslutet nås via <https://www.regeringen.se/contentassets/def2026cac0b4ef7acf4afeb988326ed/utgiftsomrade-1-rikets-styrelse.pdf>

140 Se [Internationella Romer i Samverkan, I.R.I.S.-skolan, Malmö | Vuxenutbildning | Utbildning \(minoritet.se\)](#) och [Iris-skolan firar 25 framgångsrika år - Minoritet.se](#) (båda på svenska).

141 Se [Förskolan Romano ILO - Hitta förskolor - Göteborgs Stad \(goteborg.se\)](#) (på svenska)

142 Se [Rosita och kvinnojouren - Minoritet.se](#) (på svenska).

i och om romani chib. Skolan driver forskning med och om romer, och erbjuder kurser i romani,¹⁴³ vilket ECRI ser positivt på.

96. Emellertid fick ECRI kunskap om att det finns icke-svenska romer och andra medborgare från EU-länder i öster som lever under mycket dåliga förhållanden och i ett juridiskt ingenmansland, utan ordentlig tillgång till viktiga tjänster som de ska ha rätt till,¹⁴⁴ däribland sjukvård. Deras utsatthet har även blivit föremål för akademisk forskning.¹⁴⁵ I en gemensam anmälan mot Sverige (registrerad den 28 juni 2023) till ECSR (European Committee of Social Rights), hävdade Amnesty International och Läkare i Världen att EU-migranter - inklusive romer som är medborgare i andra EU-länder - systematiskt nekats nödvändig sjukvård, har fakturerats hela kostnaden för nödvändig sjukvård eller har tvingats avstå från nödvändig sjukvård av rädsla för kostnaderna, vilket bryter mot tillämpliga bestämmelser i den reviderade Europeiska sociala stadgan.
97. I ljuset av ovanstående iakttagelser anser ECRI att myndigheterna ska göra en noggrann granskning av tillämpningen av strategin för romsk inkludering, med särskild vikt lagd vid tillgången till utbildning, boende, anställning och sjukvård.
98. ECRI rekommenderar att aktuella data om tillämpningen av strategin för romsk inkludering 2012-2032 samlas in och analyseras återkommande under tidsperioden för strategins tillämpning, i samråd med civilsamhällesaktörer som arbetar för att stöda romerna, särskilt inom områdena utbildning, boende, anställning och hälsa, med hänsyn tagen till principerna om sekretess, frivillig självidentifiering och informerat samtycke, samt att man där så är tillämpligt sätter upp tydliga mål och anpassar pågående åtgärder som ger stöd till romer så att deras verkan maximeras. Sådana data bör inbegripa situationen för icke-svenska romer.

IV. SPECIFIKA FRÅGOR FÖR SVERIGE

A. Motverkande av att poliser använder rasprofilering

99. Bland aktuella planerade regeringsåtgärder inom Tidöavtalet mot gängvåld fanns framtagandet av ny lagstiftning om så kallade "säkerhetszoner". Sådan lagstiftning hade tagits fram och trädde i kraft i april 2024.¹⁴⁶ Den nyligen ändrade polislagen möjliggör för polisen att förklara ett område där det anses vara hög risk för våldsbrott för en "säkerhetszon", under en tid av två veckor i taget som sedan kan förlängas, i vilken poliser kan stoppa och visitera en person utan någon konkret misstanke mot individen.¹⁴⁷ DO har formellt motsatt sig sådan lagstiftning därför att den medför ökad risk för att personer stoppas och genomsökts byggt på rasprofilering.¹⁴⁸
100. I dess sammanfattande iakttagelser om Sverige 2018 uttryckte CERD fortsatt oro angående rapporter om "återkommande fall av polisens profilering av synliga minoriteter", samt angående rapporter enligt vilka terroristbrottslagen

143 Se [Critical Romani Studies - Södertörns högskola](#)

144 Se 2018 års rapport från Amnesty International, som nås via [Sweden: A cold welcome: Human rights of Roma and other 'vulnerable EU citizens' at risk - Amnesty International](#)

145 Se doktorsavhandlingen från Stockholms universitet med titeln Homeless in 'The People's Home': Exploring the experiences of 'vulnerable EU citizens' in Stockholm, Sweden, som nås via [Homeless in 'The People's Home' : Exploring the experiences of 'vulnerable EU citizens' in Stockholm, Sweden \(diva-portal.org\)](#)

146 Innehållet i det antagna förslaget för dessa säkerhetszoner finns här: [Säkerhetszoner – ökade möjligheter för polisen att visitera för att förebygga brott - Regeringen.se](#) (på svenska). Uttalanden om den i medierna finns även här: [Sweden's government to bring in stop-and-search zones in March \(thelocal.se\)](#) och <https://sverigesradio.se/artikel/government-wants-to-speed-up-introduction-of-stop-and-search-zones>.

147 Den ändrade polislagen, inklusive paragraf 22b, nås via [Polislag \(1984:387\) | Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#) (på svenska).

148 Se [Säkerhetszoner innebär oacceptabla risker för diskriminering | DO](#) (på svenska)

oproportionerligt riktats mot muslimer vid polisingripanden.¹⁴⁹ Den nya lagstiftningen om "säkerhetszoner" kommer inte att väsentligt öka polisens rättighet att stoppa och visitera personer utöver de som redan finns,¹⁵⁰ men den ändrade polislagen kommer enligt uppgift att underlätta för polisen att stoppa och genomsöka barn, vilket vissa poliser såg som en förbättring.¹⁵¹

101. ECRI oroas över införandet av "säkerhetszoner" och delar DO:s bedömning att detta ökar risken för rasprofilering då man använder den nya lagstiftningen om att stoppa och visitera personer. ECRI oroas även av hur barn som bor i sådana områden påverkas.
102. ECRI rekommenderar att myndigheterna som en prioriterad fråga granskar polisens riktlinjer om interaktion med allmänheten och skapar bättre regler för att stoppa och visitera personer, med särskild vikt lagd vid behandlingen av barn och unga personer. Då detta görs bör myndigheterna införa ett verkningsfullt system för att dokumentera polisens identitetskontroller/stopp och undersökande av person, i syfte att möjliggöra förbättrad tillsyn och för att upprätthålla allmänhetens förtroende bland boende i så kallade "säkerhetszoner".
103. ECRI har kännedom om att ändringar i diskrimineringslagen förbereds i enlighet med förslagen i den utredning som lades fram 2021.¹⁵² Syftet med ändringsförslagen är att öka offentliga tjänstemäns, inklusive polisers, ansvarsskyldighet i samband med att personer stoppas och genomsöks. Enligt ECRI:s åsikt bör ett antagande av dessa ändringar betraktas som en brådskande åtgärd, särskilt i samband med de nyligen ökade befogenheterna för polisen att stoppa och visitera individer i så kallade "säkerhetszoner".
104. ECRI rekommenderar att svenska myndigheter skyndsamt förbereder och lägger fram ett lagförslag som syftar till att stärka diskrimineringslagens skydd så att det även inbegriper åtgärder av offentliga tjänstemän, inklusive poliser, som möjligen använder sig av rasprofilering och andra diskriminerande metoder.

B. Tillgång till rättslig prövning i diskrimineringsärenden

105. ECRI fick information om strukturella problem då offer för diskriminering söker rättvisa i domstol. En viktig faktor är att risken för kostnader för käranden är hög, då denna kan få betala svarandens kostnader om målet förloras. Detta avskräcker troligen många offer för diskriminering från att starta en rättstvist.
106. På den positiva sidan kan nämnas att det finns ett nätverk med 18 lokala antidiskrimineringsbyråer,¹⁵³ finansierade med statliga anslag, som erbjuder stöd till offer för diskriminering, inklusive juridiskt ombud. DO arrangerar årliga samordningsmöten för de lokala antidiskrimineringsbyråerna. ECRI mötte representanter för två av dessa och imponerades av deras yrkeskunskap och det stöd som ges till offer för diskriminering. ECRI uppmanar myndigheterna att säkerställa tillräcklig finansiering för fortsatt och där så behövs utökad verksamhet vid antidiskrimineringsbyråerna.
107. Utan stöd från DO eller en antidiskrimineringsbyrå tillkommer även ett kostbart advokatarvode, särskilt då diskrimineringsmål ofta är komplexa, medan den ersättning som käranden begär och som tilldelas i rätten ofta är låg, och med

149 I CERD:s sammanfattande iakttagelser den 6 juni 2018 om den kombinerade rapporten för 22:a och 23:e perioden från Sverige, sidan 4, som nås via <https://www.ohchr.org/en/documents/concluding-observations/cerdcsweco22-23-committee-elimination-racial-discrimination>

150 Så som fastställs i polislagen, paragraf 19:2, som nås via [Polislag \(1984:387\) \(PolisL\) | Lagen.nu](#) (på svenska)

151 Polisens kommentar i svensk radio nås via [Polisen om nya lagen: "Fördel att enklare kunna visitera minderåriga" - P4 Västernorrland | Sveriges Radio](#) (på svenska).

152 Nås via: <https://www.regeringen.se/contentassets/f1154e89971b495585c05e3173b78568/ett-utokat-skydd-mot-diskriminering-sou-202194/> Se även paragraf 1 i den aktuella rapporten.

153 Se [Användbara länkar - Byrån mot diskriminering i Östergötland](#) (på svenska och andra språk).

säkerhet betydligt lägre än kostnaden för att betala rättegångskostnader samt motpartens kostnader om målet förloras. Svaranden utsätter sig däremot för en lägre ekonomisk risk, och om denna är en arbetsgivare eller handlare utgör ersättningsbetalningar avdragsgilla verksamhetsutgifter. Om svaranden är en offentlig tjänsteman betalar den ansvariga myndigheten alla kostnader.¹⁵⁴

108. För att minska riskerna för kostnader tenderar anmälare att kräva låg ersättning i ett småmålsförfarande, eftersom krav på högre ersättning leder till en mer omfattande process med högre risker. Ersättningsgränsen vid småmålsförfarande är cirka €2 500. En domstol kan bestämma att kostnaderna ska delas mellan käranden och svaranden i målet om den inte finner tillräckliga grunder för ett beslut som går mot svaranden, men ändå anser att det finns skäligen grunder för kärandens anmälan.¹⁵⁵ Detta är ett ovanligt förfarande och det har fattats fler sådana beslut enligt arbetslagstiftningen än enligt diskrimineringslagen.¹⁵⁶
109. ECRI noterar att väldigt få diskrimineringsmål tas upp i domstol. Dessutom är antalet mål där käranden vunnit få, trots omvänd bevisbörda i diskrimineringsmål. De få antalet fall mål som vunnits är mestadels fall av påstådd diskriminering grundad på etnicitet.¹⁵⁷
110. ECRI rekommenderar att myndigheterna ser över de aktuella lagregler inom civil- och förvaltningsrätt som berör diskriminering, i syfte att införa mer verkningfulla, proportionerliga och avskräckande åtgärder, med beaktande av metoder för att förbättra bestämmelserna om juridisk hjälp åt kärende i sådana fall och där man säkerställer adekvat ersättning för såväl materiell skada som själsligt lidande åt offer.

154 Mer information finns i 2023 års landrapport om Sverige från Det europeiska nätverket av rättsexperter på jämställdhet och icke-diskriminering, sidan 11, som nås via <https://op.europa.eu/oportal-service/download-handler?identifier=1d8d032a-61a6-11ee-9220-01aa75ed71a1&format=pdf&language=en&productionSystem=cellar&part=>

155 Ett sådant exempel är målet (T2059-21), i vilket Malmös antidiskrimineringsbyrå förlorade både i tingsrätten och hovrätten. Emellertid ansåg Hovrätten över Skåne och Blekinge baserat på kapitel 6, avsnitt 7 i diskrimineringslagen att det hade funnits skäligen grunder för att tvisten skulle tas upp i såväl tingsrätten som i hovrätten, och därför skulle de respektive parterna stå för sina egna kostnader i bägge instanserna.

156 I fall rörande diskriminering på arbetsmarknaden tillämpas kapitel 5, paragraf 2 i Lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister istället för diskrimineringslagen. Den lyder enligt följande: "I mål som handlägges enligt denna lag kan förordnas att vardera parten skall bära sin rättegångskostnad, om den part som förlorat målet hade skäligen anledning att få tvisten prövad."

157 Se sidorna 7, 8 och 9 i rapporten, som nås via <https://www.equalitylaw.eu/downloads/5939-sweden-country-report-non-discrimination-2023>

INTERIMISTISKA UPPFÖLJNINGSPRESENTATIONER

De två specifika rekommendationer som ECRI begär att svenska myndigheter prioriterar implementeringen av är följande:

- (§ 15) ECRI rekommenderar att svenska myndigheter ger förnyad kraft åt utbildningens roll som ett verktyg för att bättre samexistera i interkulturella samhällen och förstå samhällsfrågor kopplade till saker som stereotypa fobier rörande raser och hbtqi-personer samt fördomar angående religioner och trosföreställningar, genom att öka medvetenheten bland lärare om befintliga verktyg som tagits fram i detta syfte och genom att tillhandahålla obligatorisk utbildning för lärare om hur sådana verktyg kan användas för att främja tolerans och ömsesidig respekt i klassrummet.
- (§ 102) ECRI rekommenderar att myndigheterna granskar polisens riktlinjer om interaktion med offentligheten och skapar bättre regler för att stoppa och visitera personer, med särskild vikt lagd vid behandlingen av barn och unga personer. Då detta görs bör myndigheterna införa ett verkkningsfullt system för att dokumentera polisens identitetskontroller/stopp och undersökande av person, i syfte att möjliggöra förbättrad tillsyn och för att upprätthålla allmänhetens förtroende bland boende i så kallade "säkerhetszoner".

En interimistisk uppföljning av dessa två rekommendationer utförs av ECRI senast två år efter att denna rapport publicerats.

LISTA ÖVER REKOMMENDATIONER

Rekommendationens plats i rapporttexten visas inom parentes.

1. (§ 9) ECRI rekommenderar att myndigheterna skapar verkningsfulla policyer och mekanismer för att förebygga, övervaka och bemöta mobbning, bland annat online och i skolan, samt ett system för att övervaka och hantera fall av rasism och hbtqi-fientlighet i skolan.
2. (§ 15) ECRI rekommenderar som en prioriterad fråga att svenska myndigheter ger förnyad kraft åt utbildningens roll som ett verktyg för att bättre samexistera i interkulturella samhällen och förstå samhällsfrågor kopplade till saker som stereotypa fobier rörande raser och hbtqi-personer samt fördomar angående religioner och trosföreställningar, genom att öka medvetenheten bland lärare om befintliga verktyg som tagits fram i detta syfte och genom att tillhandahålla obligatorisk utbildning för lärare om hur sådana verktyg kan användas för att främja tolerans och ömsesidig respekt i klassrummet.
3. (§ 23) ECRI rekommenderar att regeringen förbereder och lägger fram ändringar i diskrimineringslagen till Riksdagen i syfte att uttryckligen inbegripa könsskarakteristika i de förbjudna grunderna för diskriminering, i enlighet med rekommendation 7 i ECRI:s allmänna policyrekommendation nr 17 om att förebygga och bekämpa intolerans och diskriminering mot hbtqi-personer.
4. (§ 32) ECRI rekommenderar att regeringen förbereder och lägger fram ändringar för Riksdagen med könsskarakteristika som en av de uttryckligen inkluderade hatgrunderna i Brottsbalken, såväl som i all annan lagstiftning som berör förbud mot hatretorik och hatbrott.
5. (§ 44) ECRI rekommenderar att offentliga personer, exempelvis ämbetsmän på hög nivå och politiker, med skärpa uppmanas att direkt, bestämt och offentligt ta ställning mot rasistisk och hbtqi-fobisk hatretorik och reagera på alla sådana uttryck med kraftfulla uttalanden mot hatretorik och med positiva resonemang, samt att främja förståelse mellan olika samhällsgrupper, bland annat genom att visa solidaritet med de som utsätts för hatretorik. Rörande detta hänvisar ECRI till sin allmänna policyrekommendation nr 15 om att bekämpa hatretorik, rekommendation CM/Rec (2022)16 från Europarådets ministerkommitté om att bekämpa hatretorik samt De europeiska politiska partiernas stadga för ett icke-rasistiskt samhälle som fått stöd av Europarådets parlamentariska församling i dess resolution 2443 (2022).
6. (§53) ECRI rekommenderar att myndigheterna skapar strukturer för dialog och samverkan mellan brottsbekämpande myndigheter och samhällsgrupper med mörkhyade personer och personer med afrikanskt ursprung, i syfte att skapa förtroende och uppmuntra medlemmar av dessa samhällsgrupper att träda fram och rapportera de hatbrott de utsätts för.
7. (§ 56) ECRI rekommenderar att oidentifierade och uppdelade data systematiskt och konsekvent samlas in och analyseras av svenska straffrättsliga myndigheter under hela processen då ett hatbrott behandlas, från det att det anmäls och dokumenteras fram till åtal och domslut samt stöd efter fällande dom och alternativa påföljder. I det arbetet bör myndigheterna låta sig inspireras av ministerkommitténs rekommendation CM/Rec(2024)4 om att bekämpa hatbrott. Vid behov kan stöd sökas från Europarådet.
8. (§ 84) ECRI rekommenderar att svenska myndigheter ser över och tar fram policyer som syftar till att förbättra integrationen av utländska medborgare som bor i Sverige samt avstår från alla åtgärder, även på lagstiftande nivå, som kan leda till orättmätig särbehandling av sådana personer. I detta sammanhang bör myndigheterna söka inspiration i Europarådets Model Framework for an

Intercultural Integration Strategy at the National Level. Vid behov kan stöd sökas från Europarådet.

9. (§ 98) ECRI rekommenderar att aktuella data om tillämpningen av strategin för romsk inkludering 2012-2032 samlas in och analyseras återkommande under tidsperioden för strategins tillämpning, i samråd med civilsamhällesaktörer som arbetar för att stöda romerna, särskilt inom områdena utbildning, boende, anställning och hälsa, med hänsyn tagen till principerna om sekretess, frivillig självidentifiering och informerat samtycke, samt att man där så är tillämpligt sätter upp tydliga mål och anpassar pågående åtgärder som ger stöd till romer så att deras verkan maximeras. Sådana data bör inbegripa situationen för icke-svenska romer.
10. (§ 102) ECRI rekommenderar att myndigheterna som en prioriterad fråga granskar polisens riktlinjer om interaktion med allmänheten och skapar bättre regler för att stoppa och visitera personer, med särskild vikt lagd vid behandlingen av barn och unga personer. Då detta görs bör myndigheterna införa ett verkkningsfullt system för att dokumentera polisens identitetskontroller/stopp och undersökande av person, i syfte att möjliggöra förbättrad tillsyn och för att upprätthålla allmänhetens förtroende bland boende i så kallade "säkerhetszoner".
11. (§ 104) ECRI rekommenderar att svenska myndigheter skyndsamt förbereder och lägger fram ett lagförslag som syftar till att stärka diskrimineringslagens skydd så att det även inbegriper åtgärder av offentliga tjänstemän, inklusive poliser, som möjligen använder sig av rasprofilering och andra diskriminerande metoder.
12. (§ 110) ECRI rekommenderar att myndigheterna ser över de aktuella lagregler inom civil- och förvaltningsrätt som berör diskriminering, i syfte att införa mer verkkningsfulla, proportionerliga och avskräckande åtgärder, med beaktande av metoder för att förbättra bestämmelserna om juridisk hjälp åt kärande i sådana fall och där man säkerställer adekvat ersättning för såväl materiell skada som själsligt lidande åt offer.

LITTERATURFÖRTECKNING

I litteraturförteckningen visas de huvudsakliga publicerade källor som använts vid granskningen av situationen i Sverige. Den ska inte betraktas som en fullständig lista över alla källor till information som ECRI haft tillgång till då rapporten sammanställdes.

Europeiska kommissionen mot rasism och intolerans (ECRI)

1. ECRI (2020), Conclusions on the implementation of the recommendations in respect of Sweden subject to interim follow-up, CRI(2020)45.
2. ECRI (2018a), Fifth report on Sweden, CRI(2018)3.
3. ECRI (2015), Conclusions on the implementation of the recommendations in respect of Sweden subject to interim follow-up, CRI(2015)24.
4. ECRI (2012a), Fourth report on Sweden, CRI(2012)46.
5. ECRI (2005), Third report on Sweden, CRI(2005)26.
6. ECRI (2003a), Second report on Sweden, CRI(2003)7.
7. ECRI (1999), Report on Sweden, CRI(99)30.
8. ECRI (1996), [General Policy Recommendation No. 1](#): Combating racism, xenophobia, antisemitism and intolerance, CRI(96)43.
9. ECRI (2018b), [General Policy Recommendation No. 2 \(revised\)](#): Equality bodies to combat racism and intolerance at national level, CRI(2018)06.
10. ECRI (1998a), [General Policy Recommendation No. 3](#): Combating racism and intolerance against Roma/Gypsies, CRI(98)29.
11. ECRI (1998b), [General Policy Recommendation No. 4](#): National surveys on the experience and perception of discrimination and racism from the point of view of potential victims, CRI(98)30.
12. ECRI (2022a), [General Policy Recommendation No. 5 \(revised\)](#): Preventing and combating anti-Muslim racism and discrimination, CRI(2022)6.
13. ECRI (2001), [General Policy Recommendation No. 6](#): Combating the dissemination of racist, xenophobic and antisemitic material via the Internet, CRI(2001)1.
14. ECRI (2003b), [General Policy Recommendation No. 7](#): National legislation to combat racism and racial discrimination, CRI(2003)8rev, as amended in 2017.
15. ECRI (2004), [General Policy Recommendation No. 8](#): Combating racism while fighting terrorism, CRI(2004)26.
16. ECRI (2021), [General Policy Recommendation No. 9 \(revised\)](#): Preventing and combating antisemitism, CRI(2021)28.
17. ECRI (2007a), [General Policy Recommendation No. 10](#): Combating racism and racial discrimination in and through school education, CRI(2007)6.
18. ECRI (2007b), [General Policy Recommendation No. 11](#): Combating racism and racial discrimination in policing, CRI(2007)39.
19. ECRI (2009), [General Policy Recommendation No. 12](#): Combating racism and racial discrimination in the field of sport, CRI(2009)5.
20. ECRI (2011), [General Policy Recommendation No. 13](#): Combating antigypsyism and discrimination against Roma, CRI(2011)37rev, as amended in 2020.
21. ECRI (2012b), [General Policy Recommendation No. 14](#): Combating racism and racial discrimination in employment, 2012, CRI(2012)48.
22. ECRI (2016a), [General Policy Recommendation No. 15](#): Combating Hate Speech, CRI(2016)15.
23. ECRI (2016b), [General Policy Recommendation No. 16](#): Safeguarding irregularly present migrants from discrimination, CRI(2016)16.
24. ECRI (2023) [General Policy Recommendation No. 17](#): Preventing and combating intolerance and discrimination against LGBTI persons.
25. ECRI (2022b), [ECRI Glossary](#).

Other sources (listed in alphabetical order)

26. Aftonbladet (2024, September 17), Richard Jomshof nu formellt misstänkt: "Känns inte bra", [Richard Jomshof efter förhöret – är formellt misstänkt \(aftonbladet.se\)](#) (in Swedish with cartoons in English).
27. Akademssr.se, [Stoppa angiverilagen! \(akademssr.se\)](#).

28. Akademikerförbundet SSR, [The Union for Professionals – the voice for academics » \[le syndicat des professionnels - la voix des universitaires\] \(akademssr.se\)](https://www.akademssr.se).
29. Amnesty International (2018, November 23), [Sweden: A cold welcome: Human rights of Roma and other 'vulnerable EU citizens' at risk - Amnesty International](https://www.amnesty.se).
30. Arbetsgivarverket (2024, September 9), Anställda i staten Här hittar du en tidsserie av övergripande statistik om Sveriges statliga myndigheter och statsanställda, [Staten i siffror: anställda i staten \(arbetsgivarverket.se\)](https://www.arbetsgivarverket.se).
31. Bachner, H. and Bevelander, P. (2021), Antisemitism in Sweden: A comparison of attitudes and ideas in 2005 and 2020, English summary, <https://www.levandehistoria.se/wp-content/uploads/2022/12/Summary-of-Antisemitism-in-Sweden-A-comparison-of-attitudes-and-ideas-in-2005-and-2020.pdf>.
32. Barnombudsman (2022), För en mer trygg och inkluderande skola för unga transpersoner och icke-binära, <https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument/publikationer/for-en-mer-trygg-och-inkluderande-skola-for-unga-transpersoner-och-icke-binara.pdf>.
33. Barnombudsman (2021), Om barns och ungas utsatthet för rasism, https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument/publikationer/om-barns-och-ungas-utsatthet-for-rasism_2021.pdf.
34. Bull, T. and others (2021), Ett utökat skydd mot diskriminering, Slutbetänkande av Utredningen om vissa frågor i diskrimineringslagen, SOU 2021:94 (in Swedish with summary in English), <https://www.regeringen.se/contentassets/f1154e89971b495585c05e3173b78568/ett-utokat-skydd-mot-diskriminering-sou-202194/>
35. Bureau Against Discrimination in Östergötland, [Användbara länkar - Byrån mot diskriminering i Östergötland](https://www.bureau.se) (in Swedish and other languages).
36. Civil Rights Defenders (2023, December 12), One year with the Tidö agreement, [analysis](https://www.crd.org).
37. Civil Rights Defenders (2023, December 12), [Det är helheten som oroar – ett år med Tidöavtalet - Civil Rights Defenders \(crd.org\)](https://www.crd.org) (in Swedish).
38. Cohen, K. and others (2022), En studie i fördom – Om rasistiska stereotyper i digitala miljöer/A Study in Prejudice – Racist Stereotypes in Digital Environments, available at <https://www.foi.se/rest-api/report/FOI-R-5352-SE>.
39. Council of Europe, Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities (ACFC) (2024, February 19), Fifth Opinion on Sweden (ACFC/OP/V(2023)4).
40. Council of Europe, Steering Committee for Human Rights (CDDH) (2020), CDDH Report on the implementation of Recommendation CM/Rec(2010)5 of the Committee of Ministers to member States on measures to combat discrimination on grounds of sexual orientation or gender identity, <https://rm.coe.int/combating-discrimination-on-grounds-of-sexual-orientation-and-gender-ii/16809fb2b8>.
41. Dagens Nyheter (2024, September 24), Förundersökningen mot Richard Jomshof nedlagd, [Richard Jomshof, SD, har inte gjort sig skyldig till hets mot folkgrupp - frias från misstankar - DN.se](https://www.dn.se).
42. Deutsche Welle (DW) (2024, August 18), [People leaving Sweden will exceed immigrants in 2024 – DW – 08/18/2024](https://www.dw.com).
43. Diskriminerings ombudsmannen (2024, January 18), [Säkerhetszoner innebär oacceptabla risker för diskriminering | DO](https://www.dok.se) (in Swedish).
44. Einar H. Dyvik, E.H. (2024, July 4), Foreign-born population in Sweden 2013-2023, by employment status, <https://www.statista.com/statistics/528421/sweden-foreign-born-population-by-employment-status/>.
45. European Commission (2022), [Civil society monitoring report on the quality of the national strategic framework for Roma equality, inclusion, and participation in Sweden](https://ec.europa.eu/justice/equality/).
46. European Commission: Directorate-General for Justice and Consumers and Lappalainen, P. (2023), Country report non-discrimination – : transposition and implementation at national level of Council Directives 2000/43 and 2000/78 – Sweden 2023, <https://data.europa.eu/doi/10.2838/422254>.
47. European network of legal experts in gender equality and non-discrimination (2021, July 20), Direct discrimination in connection with emergency health care, <https://www.equalitylaw.eu/downloads/5462-sweden-direct-discrimination-in-connection-with-emergency-health-care-84-kb>.
48. European Union (EU), Fundamental Rights Agency (FRA) (2020), A long way to go for LGBTI equality, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-lgbti-equality-1_en.pdf.
49. [European Union \(2014, June 15\), Framework Decision on combating certain forms and expressions of racism and xenophobia by means of criminal law | European Commission \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/justice/equality/).
50. Expressen (2022, December 5), [Nya migrationsministern: "De som inte har rätt att vistas i Sverige ska ut" \(expressen.se\)](https://www.expressen.se) (in Swedish).
51. Forum för levande historia, Learn and teach, [Learn and teach - Forum för levande historia](https://www.levandehistoria.se).

52. Forum för levande historia, Svåra frågor i klassrummet, [Svåra frågor i klassrummet - Forum för levande historia](#).
53. [Friends.se, United Against Bullying! | Friends](#).
54. [Friends.se, Forsknings- och utvecklingsprojekt för barnens bästa | Friends](#) (in Swedish).
55. GöteborgsStad, [Förskolan Romano ILO - Hitta förskolor - Göteborgs Stad \(goteborg.se\)](#) (in Swedish).
56. Government Offices of Sweden (2021, October 21), [Kriminalisering av förnekande av Förintelsen och av vissa andra brott - Regeringen.se, Dir 2021:87](#).
57. Government Offices of Sweden (2022), Åtgärdsprogram mot antiziganism, <https://www.regeringen.se/contentassets/13890f2e7d344692975d03035a2ce200/atgardsprogram-mot-antiziganism.pdf>.
58. Government Offices of Sweden, Prime Minister's Office (2022, November 3), [The Government's political priorities - Government.se](#).
59. [Government Offices of Sweden \(2023, February 10\), Action programme to combat antisemitism, https://www.government.se/information-material/2023/02/action-programme-to-combat-antisemitism/](#).
60. Government Offices of Sweden (2023, February 10), Action programme to combat racism against Sami, <https://www.government.se/information-material/2023/02/action-programme-to-combat-racism-against-sami/>.
61. Government Offices of Sweden (2023, February 10), Action programme to combat Islamophobia, <https://www.government.se/information-material/2023/02/action-programme-to-combat-islamophobia/>.
62. Government Offices of Sweden (2023, February 10), Action programme to combat Afrophobia, <https://www.government.se/information-material/2023/02/action-programme-to-combat-afrophobia/>.
63. Government Offices of Sweden (2023, February 10), Action programme to combat antigypsyism <https://www.government.se/information-material/2023/02/action-programme-to-combat-antigypsyism/>.
64. Government Offices of Sweden (2023, August 3), [Prideflaggan pryder Sagerska huset under årets Pridevecka - Regeringen.se](#).
65. [Government Offices of Sweden \(2023, September 29\), Försörjningskravet för arbetskraftsinvandrare höjs - Regeringen.se](#).
66. [Government Offices of Sweden \(2023, November 28\), Speech by the Prime Minister to the nation, available at Statsminister Ulf Kristerssons tal till nationen - Regeringen.se](#).
67. Government Offices of Sweden (2023, December 14), [Säkerhetszoner – ökade möjligheter för polisen att visitera för att förebygga brott - Regeringen.se](#) (in Swedish).
68. Government Offices of Sweden (2024, March 20), Measures against racism, similar forms of hostility and hate crime, [Measures against racism, similar forms of hostility and hate crime - Government.se](#).
69. Government Offices of Sweden, Ministry of Employment, Action plan for equal rights and opportunities for LGBTIQ people, <https://www.government.se/contentassets/a613979cb5e94ba2a236147a2bc979c1/action-plan-for-equal-rights-and-opportunities-for-lgbtqi-people.pdf>.
70. Government Offices of Sweden (2024, June 14), Tilläggsdirektiv till Utredningen om stärkt återvändandeverksamhet (Ju 2022:12) Dir. 2024:54, [Tilläggsdirektiv till Utredningen om stärkt återvändandeverksamhet \(Ju 2022:12\) - Regeringen.se](#) (in Swedish).
71. The Guardian (2023, March 21), Danish-Swedish far-right leader denied entry to UK to burn Qur'an, [Danish-Swedish far-right leader denied entry to UK to burn Qur'an | The far right | The Guardian](#).
72. Infostat (2023, November 26), Undersökning om antisemitism, available (in Swedish) at [Antisemitism - Infostat](#).
73. International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association (ILGA) Europe, [Sweden - Rainbow Map \(ilga-europe.org\)](#).
74. Katzin, M. (2021), Skolgårdsracism, konspirationsteorier och utanförskap, <https://malmo.se/download/18.4f363e7d1766a784af11a96d/1613644369102/Skolg%C3%A5rdsrasism,%20konspirationsteorier%20och%20utanf%C3%B6rskap%20,%20slutversion.pdf>.
75. Levy, J (2022), Homeless in 'The People's Home': Exploring the experiences of 'vulnerable EU citizens in Stockholm, Sweden, Stockholm University, Faculty of Social Sciences, Department of Human Geography, Doctoral Thesis, available at [Homeless in 'The People's Home': Exploring the experiences of 'vulnerable EU citizens' in Stockholm, Sweden \(diva-portal.org\)](#).
76. The Local (2024, February 8), [Sweden's government to bring in stop-and-search zones in March \(thelocal.se\)](#).
77. Malmö stad (2024), [Plan mot diskriminering och kränkande behandling - Malmö stad \(malmo.se\)](#).
78. Malmö stad (2024), [Förebyggarsektionen och SSPF - Malmö stad \(malmo.se\)](#) (in Swedish).

79. [Migrationsverket \(2023\), Beviljade uppehållstillstånd, https://www.migrationsverket.se/download/18.356ea417185caa4f2263d6/1704369151775/Beviljade%20uppeh%C3%A5llstillst%C3%A5nd%202023.xlsx](https://www.migrationsverket.se/download/18.356ea417185caa4f2263d6/1704369151775/Beviljade%20uppeh%C3%A5llstillst%C3%A5nd%202023.xlsx) (in Swedish).
80. Migrationsverket, [Minskat antal uppehållstillstånd 2023 - Migrationsverket](#) (in Swedish).
81. Migrationsverket (2023, November 14), [Amended rules for family reunification - Migrationsverket](#).
82. Minoritet.se (2022, 08 12), Vinden har vänt och Rosita känner sig uppgiven, [Rosita och kvinnojouren - Minoritet.se](#) (in Swedish).
83. Minoritet.se (2023, 06 08), [Internationella Romer I Samverkan, I.R.I.S.-skolan, Malmö | Vuxenutbildning | Utbildning \(minoritet.se\)](#).
84. [Molla, H. and others \(2019, October\), Not for you! The cost of having a foreign-sounding name in the Swedish private housing market \(gu.se\)](#).
85. Myndigheten för press, radio och tv (2020), Granskningsnämndens Praxissamling - Granskat & klart - Tema: Mediets genomslagskraft -<https://mediemyndigheten.se/globalassets/dokument/publikationer/granskat-och-klart/granskat-och-klart---mediets-genomslagskraft-2019.pdf>.
86. Myndigheten för ungdomsoch civilsamhällesfrågor (MUCF) (2022, March 1), Unga hbtq-personers utsatthet för omvändelseförsök i Sverige See [Unga hbtq-personers utsatthet för omvändelseförsök i Sverige | MUCF](#) (in Swedish).
87. Organisation for Security and Co-operation in Europe (OSCE), Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), Hate Crime Report, [National frameworks to address hate crime in Sweden | HCRW \(osce.org\)](#).
88. Politico (2024, August 7), [Danish far-right extremist charged over Quran burnings – POLITICO](#).
89. Radio Sweden | Sveriges Radio (2023, October 12), [Man burned Quran and bacon - guilty of hate crime - Radio Sweden | Sveriges Radio](#).
90. Regeringskansliet, Arbetsmarknadsdepartementet, Handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter, <https://www.regeringen.se/contentassets/93e20976982b4d798400b20ac57a966f/handlingsplan-hbtqi-221031.pdf>.
91. Regeringskansliet, Arbetsmarknadsdepartementet (2024, February 7), [Startskott för arbetet med en ny handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter - Regeringen.se](#) (in Swedish).
92. Skolverket.se, [Skolplikt och rätt till utbildning - Skolverket](#) (in Swedish).
93. Södertörn University, Stockholm, [Critical Romani Studies - Södertörns högskola](#).
94. Statens Offentliga Utredningar - Utredningen om åtgärder mot kontroller av flickors och kvinnors sexualitet (2023), Förstärkt skydd för den personliga integriteten - Behovet av åtgärder mot oskuldskontroller, oskuldssintyg och oskuldssingrepp samt omvändelseförsök Betänkande av Utredningen om åtgärder mot kontroller av flickors och kvinnors sexualitet <https://www.regeringen.se/contentassets/4a1d897d409649d48ee1b0c7d0a41593/forstarkt-skydd-for-den-personliga-integriteten-behovet-av-atgarder-mot-oskuldskontroller-oskuldssintyg-och-oskuldssingrepp-samt-omvandelseforsok-sou-202337.pdf> (in Swedish, summary in English).
95. Statistics Sweden, SCB (2024, August 20), [Population statistics \(scb.se\)](#).
96. Statistics Sweden, SCB, 2022 data, [Summary of Population Statistics 1960–2022 \(scb.se\)](#).
97. Statistics Sweden, SCB, (2021, June 22), [Stora skillnader i arbetslöshet mellan utrikes och inrikes födda \(scb.se\)](#).
98. Svenska kyrkan (2023, September 14), [Svenska kyrkan m.fl.: "En plikt att ange papperslösa barn strider mot barnkonventionen" - Svenska kyrkan](#) (in Swedish).
99. Sverigesradio (2023, October 13), Government wants to speed up introduction of stop-and-search zones <https://sverigesradio.se/artikel/government-wants-to-speed-up-introduction-of-stop-and-search-zones>.
100. Sveriges Radio (2024, April 25), Commentary by the police available at [Polisen om nya lagen: "Fördel att enklare kunna visitera minderåriga" - P4 Västernorrland | Sveriges Radio](#) (in Swedish).
101. Sveriges Riksdag, Motion 2023/24:944 av Dzenan Cisija (S), Statligt försäkringsskydd till utsatta trossamfund, [Statligt försäkringsskydd till utsatta trossamfund \(Motion 2023/24:944 av Dzenan Cisija \(S\)\) | Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#).
102. SVT (2022, October 3), [SVT:s Agenda fällt av granskningsnämnden för partiledardebatten | SVT Nyheter](#) (in Swedish).
103. SVT (2024, March 21), Regeringen tar fram handlingsplan mot rasism och hatbrott, [Regeringen tar fram handlingsplan mot rasism och hatbrott | SVT Nyheter](#).
104. SVT (2024, September 25), Förundersökningen mot Richard Jomshof (SD) läggs ner, [Förundersökningen mot Richard Jomshof \(SD\) läggs ner | SVT Nyheter](#).

105. Swedish Agency for Government Employers (2023, December 20), [In English \(arbetsgivarverket.se\)](#).
106. Swedish Agency for the Media, [English - Mediemyndigheten](#).
107. Swedish Agency for Youth and Civil Society (MUCF), [Welcome to MUCF | MUCF](#).
108. Swedish Agency for Youth and Civil Society (MUCF) (2022), Unga hbtqi-personers utbildning, https://www.mucf.se/sites/default/files/2023/09/Utbildning_webb.pdf (in Swedish).
109. Swedish National Council for Crime Prevention, Brå (2022), Hate crimes reported to the Police in 2022, (Summary in English), https://bra.se/download/18.1e9d2d3218c6244776c108b/1702559138604/2023_16_Hate-crimes-reported-to-the-police-in-2022.pdf.
110. Swedish National Council for Crime Prevention, Brå, [Hatbrottsstatistik - Brottsförebyggande rådet \(bra.se\)](#) (in Swedish).
111. Swedish National Council for Crime Prevention, Brå (2024, May 2), [Kraftig ökning av antalet anmälda antisemitiska hatbrott hösten 2023 - Brottsförebyggande rådet \(bra.se\)](#) (in Swedish).
112. Swedish National Council for Crime Prevention, Brå (2024), Polisanmälda hatbrott med islamofobiska motiv under hösten 2023, En sammanställning av de ärenden som hatbrottsmarkerats av polisen 7 oktober – 31 december 2023 respektive 2022, [Polisanmälda hatbrott med islamofobiska motiv under hösten 2023 - Brottsförebyggande rådet \(bra.se\)](#).
113. Swedish National Council for Crime Prevention, Brå (2022), Afrofobiska hatbrott, Rapport 2022:7, <https://bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2022-11-24-afrofobiska-hatbrott.html#:~:text=Af-rofobi%20%C3%A4r%20det%20vanligaste%20motivet,en%20h%C3%B6g%20f%C3%B6rekomst%20av%20v%C3%A5ld>.
114. Swedish National Council for Crime Prevention, Brå (2021), Islamofobiska hatbrott Rapport 2021:3, https://bra.se/download/18.1f8c9903175f8b2aa70762d/1622553459528/2021_3_Islamofobiska_hatbrott.pdf
115. [Swedish Public Employment Service, the Introduction Programme, Etableringsprogrammet - Arbetsförmedlingen \(arbetsformedlingen.se\)](#).
116. [Swedish Public Employment Service, Labour Market Entry Agreement, Etableringsjobb - Arbetsförmedlingen \(arbetsformedlingen.se\)](#).
117. Swedish Work Environment Authority, [About us - Arbetsmiljöverket \(av.se\)](#).
118. Tidöavtalet: Överenskommelse för Sverige (2022), [Tidö-agreement](#) (in Swedish).
119. Transamman (2023), Vikten av kunskap och gemenskap, En rapport om erfarenheter och behov hos närstående till transpersoner, [Ny rapport om närståendes erfarenheter och behov - Transamman](#).
120. United Nations (UN), Committee on the Elimination of Racial Discrimination (CERD) (2018, June 6), Concluding observations on the combined twenty-second and twenty-third period reports of Sweden, <https://www.ohchr.org/en/documents/concluding-observations/cerdcsweco22-23-committee-elimination-racial-discrimination, CERD/C/SWE/CO/22-23>.
121. [United Nations \(UN\), Committee on the Elimination of Racial Discrimination \(CERD\) \(2023, February 23\), Combined twenty-fourth and twenty-fifth reports submitted by Sweden under article 9 of the Convention, due in 2023, CERD/C/SWE/24-25, tbinternet.ohchr.org/ layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CERD%2FC%2FSWE%2F24-25&Lang=en](#).
122. Universitetslärares, News from the world of higher education (2024, October 24), [Few universities offer staff training on LGBTQ issues - Universitetslärares \(universitetslararen.se\)](#).
123. Välkommen till Fackligt Center För Papperslösa/Trade union center for the undocumented (fcfp.se).
124. VIA (2024, August 7), En person åtalad för hets mot folkgrupp i Malmö, [En person åtalad för hets mot folkgrupp i Malmö | Åklagarmyndigheten \(tt.se\)](#).
125. Wittorf, L. (2023), Plan mot diskriminering och kränkande behandling för Berguddens förskola 2023–2024, <https://www.nacka.se/4a51de/globalassets/valfard-skola/saltsjobadens-forskolor/bergudden/plan-mot-diskriminering-och-krankande-behandling-berguddens-forskola-2022-20232.pdf>.

ECRI Secretariat
Directorate General of Democracy and Human Dignity
Council of Europe
Tel.: +33 (0) 3 90 21 46 62
E-mail: ecri@coe.int

www.coe.int/ecri

 @ECRI_CoE

www.coe.int

The European Commission against Racism and Intolerance (ECRI) is a unique human rights monitoring body which specialises in questions relating to the fight against racism, discrimination (on grounds of “race”, ethnic/national origin, colour, citizenship, religion, language, sexual orientation and gender identity), xenophobia, antisemitism and intolerance in Europe; it prepares reports and issues recommendations to member States.